

**Regionální funkce
knihoven 2023**

Výroční zpráva

o plnění regionálních
funkcí krajských knihoven
na území ČR za rok 2023

1 Obsah

1	Podmínky fungování programu regionálních funkcí (RF)	4	7	Statistický výkaz o výkonu RF v rámci České republiky	30
1.1	Cíle regionálních funkcí knihoven	5	7.1	Věcné plnění výkonu RF	30
2	Hlavní závěry programu regionálních funkcí v roce 2023	5	7.2	Finanční plnění výkonu RF z dotace na výkon RF	30
2.1	Finanční zajištění výkonu RF	5	7.3	Financování RF z jiných zdrojů	31
2.2	Personální zajištění výkonu RF	6	8	Grafy	32
2.3	Plnění výkonu regionálních funkcí	6	8.1	Financování regionálních funkcí	32
3	Financování regionálních funkcí	7	8.2	Podmínky fungování regionálních funkcí	34
3.1	Finanční náklady na výměnný fond (VF)	10	8.3	Poradenská a konzultační činnost	36
3.2	Mzdové náklady	11	8.4	Statistika knihovnických činností	38
4	Podmínky fungování programu regionálních funkcí	11	8.5	Vzdělávání, semináře, porady	38
4.1	Obsluhované knihovny	12	8.6	Výměnný fond	40
4.2	Personální zajištění	12	8.7	Cirkulační výměnné soubory	41
4.3	Doprava v rámci výkonu regionálních funkcí	13	8.8	Revize a aktualizace knihovního fondu	42
5	Plnění výkonu regionálních funkcí	13	8.9	Nákup vlastního fondu z prostředků obcí	43
5.1	Poradenská a konzultační činnost, metodické návštěvy, plány, rozbor	14	8.10	Zpracování knihovního fondu nakoupeného z prostředků obcí	44
5.1.1	Metodické návštěvy	15	8.11	Servis automatizovaného knihovního systému	45
5.1.2	Statistika knihovnických činností	16	9	Seznam zkratk	46
5.2	Vzdělávání knihovníků, semináře, porady	16			
5.2.1	Podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit	18			
5.2.2	Vzdělávání metodiků pověřených knihoven	20			
5.3	Porady	20			
5.4	Tvorba výměnných knihovních fondů (VF), jejich distribuce a cirkulace, správa, revize a aktualizace	21			
5.4.1	Budování výměnného fondu (VF)	21			
5.4.2	Cirkulace výměnného fondu	23			
5.4.3	Pomoc při revizi a aktualizaci knihovních fondů (KF)	24			
5.5	Nákup a zpracování knihovních fondů (KF) z prostředků provozovatele knihovny (obce), jejich distribuce	25			
5.5.1	Nákup knihovních fondů z prostředků obcí	25			
5.5.2	Zpracování knihovních fondů z prostředků obcí	26			
5.6	Servis automatizovaného knihovního systému (AKS)	27			
5.7	Doporučené dokumenty pro další studium	28			
6	Celkové hodnocení	29			

Úvod

Rok 2023 byl se všemi svými výzvami a krizemi dalším rokem, který byl pro všechny velmi náročný. Dochází k rychlému vývoji technologií, zrychluje se tok dat. I přes tyto skutečnosti knihovny svým množstvím aktivit, praktickým přístupem a mnohdy i novými způsoby řešení nadále pomáhají dalšímu rozvoji knihovnictví a služeb knihoven ve svých regionech. Pozitivní skutečností je, že kraje napříč ČR navyšují dotace na výkon regionálních funkcí knihoven. K největšímu nárůstu došlo v Ústeckém kraji, kde se meziročně dotace navýšila o 4,3 mil. Kč. Knihovny ve Zlínském kraji obdržely mimořádnou dotaci 2 mil. Kč na podporu komunitních a prorodinných aktivit ve spolupráci s projektem S knížkou do života/Bookstart.

Setkávání metodiků se zástupci obcí a krajů je pozitivním prvkem v rozvoji regionálních funkcí a navazování úzké spolupráce při modernizaci knihoven. Díky tomu došlo na mnoha místech ke zvýšení nejen kvality knihovnických služeb, ale i prostorového vybavení knihoven.

Poděkování za celoroční práci patří všem kolegům a kolegyním z krajských i pověřených knihoven. Děkujeme i za jejich spolupráci při připomínkování dokumentů a účast v průzkumech. Bez jejich pracovního nasazení a podpory by nebylo možné mnohé z aktivit realizovat.

1 Podmínky fungování programu regionálních funkcí (RF)

K základním pilířům rozvoje knihovnictví patří již přes dvacet let **program regionální funkce knihoven**¹. Regionální funkcemi se dle § 2 písm. h) zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon²) rozumí služba zaručující všem občanům dostupnost veřejných knihovnických a informačních služeb ve všech místech České republiky, která přispívá k vyrovnání rozdílů v kvalitě těchto služeb obyvatelům měst a malých obcí.

Regionální funkce knihoven jsou souborem podpůrných služeb, které poskytují krajské knihovny³ ve spolupráci s většími městskými knihovnami v kraji, tzv. pověřenými knihovnami⁴. Služby jsou poskytovány menším městským, a především obecním knihovnám v příslušném kraji. V počátcích podpory regionálních funkcí knihoven byly dotace na jejich výkon poskytovány centrálně Ministerstvem kultury ČR.⁵ V souladu s novelou zákona o rozpočtovém určení daní přešla odpovědnost za jejich výkon a financování od roku 2005 na kraje. Počínaje tímto rokem až do současnosti jsou finanční prostředky na výkon regionálních funkcí knihoven zajišťovány z rozpočtu krajů. Koordinace regionálních funkcí jednotlivými kraji vyplývá z knihovního zákona.

Předmětem výkonu regionálních funkcí je systematická teoretická i praktická podpora celého systému veřejných knihoven. Vedle legislativních materiálů, jimiž jsou knihovní zákon a další návazné a související předpisy, vydává Ministerstvo kultury⁶ ve spolupráci s Knihovnickým institutem Národní knihovny ČR metodické pokyny, koncepce a další materiály, které blíže specifikují program regionálních funkcí a další činnosti knihoven⁷

Program podpory výkonu regionálních funkcí knihoven je od svého počátku koordinován Národní knihovnou ČR prostřednictvím Knihovnického institutu (Referátem pro analýzu a koordinaci VKIS). Knihovnický institut (KI) jako centrum systému knihoven vykonává koordinační, odborné, informační, analytické, výzkumné, standardizační, metodické a poradenské činnosti. V jejich rámci celostátně metodicky řídí výkon RF a vyhodnocuje jeho plnění. Regionální funkce knihoven uskutečňuje ve spolupráci se Sdružením knihoven ČR (SDRUK), a to Sekcí pro regionální funkce. Sekce ve spolupráci s KI pořádá kromě pravidelných porad (2–3× ročně) celostátní seminář ve dvouletých intervalech.⁸ Stejnou měrou napomáhá výkonu RF také Svaz knihovníků a informačních pracovníků (SKIP) – Sekce veřejných knihoven pořádáním odborných workshopů, seminářů a dalších vzdělávacích akcí.⁹

Vlastní koordinace činností, které se vážou k výkonu regionálních funkcí, je realizována nejen poradami, ale také individuálními konzultacemi, semináři, aktivní účastí pracovníků KI na poradách a vzdělávacích akcích knihoven, vydáváním metodik, a v neposlední řadě i širokým spektrem informací průběžně zveřejňovaných na webové stránce KI.¹⁰

Výkon RF na území České republiky kromě KI realizuje čtrnáct krajských knihoven, a to za spolupráce 86 pověřených knihoven.¹¹

Adresář metodických oddělení krajských knihoven a knihoven pověřených výkonem regionálních funkcí je vystaven na webové stránce KI, a to včetně kontaktů na jednotlivá pracoviště.¹²

1 ŠEDÁ, Marie. Regionální funkce knihoven – 20 let poté. 20. výročí knihovního zákona. Praha: Národní knihovna České republiky, 2022, 27-50. ISBN 978-80-7050-765-0.

2 Zákon 257/2001 Sb. ze dne 29. června 2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon). Dostupné z: <https://bit.ly/2APPMYN>

3 Veřejná knihovna zpravila univerzálního charakteru, jejímž zřizovatelem je příslušný orgán kraje. Obvykle také plní funkci základní (městské) knihovny v místě sídla. V systému knihoven zajišťuje rovněž regionální funkce. Dostupné z: <https://1url.cz/Ju7Gn>

4 Dle TDKIV: Základní knihovna (městská knihovna, někdy krajská knihovna), která je zapsaná v evidenci knihoven Ministerstva kultury ČR a která poskytuje regionální služby knihovnám ve svém regionu na základě smlouvy uzavřené s místní krajskou knihovnou. Je příjemcem finančních prostředků určených na tyto služby. Dostupné z: <https://1url.cz/7u7GP>

5 Od roku 2002 do roku 2004 včetně.

6 Dostupné z: <https://mkcr.cz>

7 Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/metodiky-a-koncepce-cs-345>

8 Dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/programy-podpory/regionalni-funkce-verejnych-knihoven/celostatni-seminare-regionalni-funkce-knihoven>

9 Dostupné z: <https://www.skipcr.cz/odborne-organy/sekce/sekce-verejnych-knihoven>

10 Dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/homepage-ipk>

11 V některých krajích funkci pověřené knihovny vykonávají i krajské knihovny s městskou funkcí, tím celkový počet pověřených knihoven dosahuje počtu 95.

12 Dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/programy-podpory/regionalni-funkce-verejnych-knihoven/adresar-metodickyh-oddeleni-krajskych-a-poverenych-knihoven>

1.1 Cíle regionálních funkcí knihoven

1. Zajištění dostupnosti a rozvoje veřejných knihovnických a informačních služeb ve všech místech České republiky v souladu s celostátní koncepcí rozvoje knihoven.
2. Vyrovnání rozdílů v úrovni poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb obyvatelům měst a malých obcí s přihlédnutím k jejich specifickým.
3. Zajištění kvality a kontinuity veřejných knihovnických a informačních služeb v návaznosti na informační potřeby uživatelů a v souladu s Metodickým pokynem Ministerstva kultury ČR k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky (dále Standard veřejných knihovnických a informačních služeb).¹³
4. Odstranění nežádoucích diferencí v úrovni poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb mezi jednotlivými regiony a kraji.
5. Účelná dělba práce a koordinace odborných činností v kraji.
6. Efektivní využití veřejných finančních prostředků.
7. Garance průběžné aktualizace knihovního fondu knihoven provozovaných obcemi.¹⁴
8. Udržení odborného standardu služeb v knihovnách regionu.
9. Garance kvalifikačního růstu pracovníků knihoven (celoživotní vzdělávání).¹⁵

Pro zajištění rovnoměrného výkonu regionálních funkcí v systému knihoven¹⁶ je stanoven standard jednotlivých druhů služeb, jimiž jsou regionální funkce naplňovány. Standard upravuje kvalitativní a kvantitativní parametry

výkonu těchto služeb. Při jeho aplikaci se přihlíží ke konkrétním podmínkám a specifickým jednotlivých krajů a jejich regionů.

Standard představuje soubor nároků na způsob a úroveň poskytování služeb, jimiž jsou naplňovány regionální funkce krajskými a pověřenými knihovnami:

1. Poradenská a konzultační činnost, metodické návštěvy, plány, rozborů.
2. Statistika knihovnických činností.
3. Vzdělávání knihovníků, semináře a porady.
4. Podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit.
5. Tvorba výměnných knihovních fondů, jejich cirkulace a distribuce, správa, revize a aktualizace.
6. Pomoc při revizi a aktualizaci knihovních fondů.
7. Nákup a zpracování knihovních fondů pořízených z prostředků provozovatele knihovny (obce) a jejich distribuce.
8. Servis automatizovaného knihovního systému využívaného pro výkon regionálních funkcí.

2 Hlavní závěry programu regionálních funkcí v roce 2023

Výkon regionálních funkcí (RF) knihoven se řídí knihovním zákonem¹⁷ a Metodickým pokynem Ministerstva kultury ČR pro výkon RF.¹⁸ Program podpory veřejným knihovnám nepřetržitě funguje od roku 2002. V kompetenci jednotlivých krajů je od roku 2005.

2.1 Finanční zajištění výkonu RF

Financování výkonu RF je v kompetenci jednotlivých krajů. Regionální funkce knihoven jsou finančně podporovány nejen kraji, ale také mnohými obcemi a grantovými programy Ministerstva kultury.¹⁹

13 Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky; dostupné z: <https://1url.cz/1u9WQ>

14 Standard pro dobrý knihovní fond. Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu doplňování a aktualizace knihovního fondu pro knihovny zřizované a/nebo provozované obcemi na území České republiky. 1. vydání. Praha: Národní knihovna České republiky – Knihovnický institut, 2017. 20 stran. ISBN 978-80-7050-689-9; dostupné z: https://ipk.nkp.cz/docs/standard-pro-dobry-knihovni-fond/at_download/file

15 Koncepce celoživotního vzdělávání pracovníků knihoven (2022–2027); dostupné z: https://ipk.nkp.cz/docs/Koncepce_CZV_20212027.pdf/

16 Pokud je použit termín „knihovna“, vztahuje se toto označení na všechny knihovny evidované u MK ČR podle zákona č. 257/2001 Sb.

17 Zákon č. 257 ze dne 29. června 2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon). In: Sbírka zákonů České republiky. 2001, částka 98. Dostupné také z: https://ipk.nkp.cz/legislativa/O1_LegPod/knihovni-zakon-257-2001-sb.-a-navazne-provade-ci-prepisy/Zakon257.htm

18 Metodický pokyn Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky. Ministerstvo kultury České republiky [online]. Praha: MK ČR, 2019 [cit. 2020-3-18]. Dostupné z: https://www.mkcr.cz/doc/cms_library/2019_metodicky_pokyn_mk_rf-11474.pdf

19 Jde zejména o dotační program VISK 3, Knihovna 21. století nebo program Česká knihovna.

Rok 2023 byl s ohledem na financování pozitivní. Celková krajská dotace byla ve výši 180 965 094 Kč. Přestože se financování RF v rámci celé ČR postupně zlepšuje, stále jsou kraje, které se musí vyrovnávat s dlouhodobým podfinancováním. Například ve Středočeském kraji a hlavním městě Praze se dotace ještě nedostala na úroveň z roku 2005, kdy byly RF předány do kompetence krajů, v Plzeňském a Pardubickém kraji jsou těsně nad touto hranicí. To způsobuje nerovnosti v rozsahu a kvalitě služeb poskytovaných veřejným knihovnám v rámci České republiky²⁰. Částka na jednoho obyvatele na výkon regionálních funkcí v jednotlivých krajích je velmi rozdílná, pohybuje se v rozmezí 12–30 Kč.²¹

2.2 Personální zajištění výkonu RF

Činnost krajských a regionálních metodických center je zajišťována odbornými pracovníky (metodiky). Situace v jednotlivých krajích se výrazně liší. Zatímco v Moravskoslezském kraji je stanoven standard pracovního úvazku na jednu obsluhovanou knihovnu, v ostatních krajích tato problematika není ošetřena. Tradičně nejvyšší počet obsluhovaných knihoven na jednoho metodika je v kraji Pardubickém (52), Středočeském (35) a v Kraji Vysočina (36). V závislosti na tom jsou některé činnosti vykonávány v omezené míře.

Personální zajištění výkonu regionálních funkcí je dlouhodobým problémem. Otázkami kvalifikace a celoživotního vzdělávání pracovníků metodik, se zabývá Národní soustava kvalifikací, a to pod kódem 72-020-R *Samostatný knihovník metodik*²². V tomto standardu jsou podrobně popsány znalosti a dovednosti, které by měl knihovník na pozici metodika znát.

K velkému poklesu pracovních úvazků došlo po roce 2005 (převod RF ze státu na kraje) v kraji Středočeském, Jihočeském, Jihomoravském a v kraji hl. m. Praha. Tato personální poddimenzovanost se postupně začíná narovnávat. Vyrovnané počty si zachoval kraj Moravskoslezský, Zlínský a Královéhradecký.

Počet všech pracovníků, kteří v roce 2023 zajišťovali služby v rámci RF, činil 226,7 pracovního úvazku. To je o 42,7 pracovních úvazků méně než v roce 2005.

2.3 Plnění výkonu regionálních funkcí

Poradenská a konzultační činnost je velmi účinnou a důležitou službou, která zásadně ovlivňuje úroveň a dostupnost služeb VKIS. Z osmi standardizovaných

služeb je jednou z nejvyhledávanějších. O konzultace projevují zájem nejen všechny typy základních knihoven, ale také zřizovatelé/provozovatelé knihoven. Poradenská a konzultační činnost se od roku 2020 výrazně proměnila, kromě standardně využívané telefonní a e-mailové, přibyla online komunikace prostřednictvím různých videokonferenčních nástrojů.

V roce 2023 bylo poskytnuto obsluhovaným knihovnám celkem 31 222 konzultací a metodických návštěv.

Zajištění celoživotního vzdělávání knihovníků. Jedním ze základních předpokladů, aby knihovna dobře plnila svou funkci, je kvalifikovaný knihovník. Pracovníci knihoven musí být kvalifikovanými specialisty, kteří jsou schopni podporovat své uživatele. Všechny uvedené faktory kladou značný důraz na organizaci i náplň nejen formálního, ale i celoživotního vzdělávání zaměstnanců knihoven. Od roku 2020 se oblast vzdělávání proměnila. Je patrný přechod od akcí typu face-to-face (osobní účast) k akcím hybridním a virtuálním. Jednotlivé kraje na svých akcích vítají i účastníky z jiných krajů. Ti si vzdělávání vybírají z nabídky podle své potřeby, „atraktivnosti“ tématu i podle svých časových možností. V roce 2023 bylo v rámci regionálních funkcí realizováno 751 vzdělávacích aktivit v časové dotaci 2 619 hodin, kterých se účastnilo 8 576 účastníků. Služby vzdělávání pracovníků knihoven využilo 52 % ze všech obsluhovaných knihoven. V roce 2023 byly také vzdělávací akce pro knihovníky z části připravovány mimo dotaci z RF, a to prostřednictvím projektu „Rozvoj kompetencí: Vzdělávací aktivity pro pracovníce a pracovníky kulturního a kreativního sektoru v rámci Národního plánu obnovy – iniciativa Status umělce a umělkyně, komponenta 4.5 Rozvoj kulturního a kreativního sektoru“.

Podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit je relativně nová služba, která byla nadefinována v aktualizovaném Metodickém pokynu pro výkon RF v roce 2019²³. Cílem služby je podpora transformace knihoven na informační, vzdělávací, kulturní a komunitní centra obcí. V roce 2023 bylo realizováno 273 vzdělávacích akcí na podporu vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit, kterých se účastnilo 2 790 knihovníků. Pokud jde o praktickou podporu, v roce 2023 proběhlo 921 akcí, touto službou bylo obsluženo 508 knihoven. Praktickou pomoc knihovnám nejčastěji poskytovaly knihovny Jihomoravského, Moravskoslezského a Ústeckého kraje.

20 Jedním z cílů Metodického pokynu MK k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území ČR, je „vyrovnání rozdílů v úrovni poskytování VKIS obyvatelům měst a malých obcí s přihlédnutím k jejich specifikům“ a dále „odstraňování nežádoucích diferenciací v úrovni poskytování VKIS mezi jednotlivými regiony a kraji“.

21 Například: kraj Středočeský = 12,40 Kč, Plzeňský = 14,50 Kč, Jihočeský = 27,60 Kč, Zlínský = 29,80 Kč.

22 Dostupné z: https://www.narodnikvalifikace.cz/kvalifikace-1134-Samostatny_knihovnik_metodik_samostatna_knihovnice_metodicka

23 Před rokem 2019 byla podpora vzdělávacích a kulturních aktivit součástí metodického poradenství.

Tvorba výměnných knihovních fondů, jejich cirkulace a distribuce. Budování VF je stěžejní služba, která je nejen velmi žádaná, ale také ekonomicky velmi výhodná. Tím, že výměnný fond cirkuluje v jednotlivých obsluhovaných knihovnách, je jeho budování a využívání efektivní. Financování je vícezdrojové, vedle hlavního zdroje z krajských dotací jsou podstatné i příspěvky obcí, které tvořily v roce 2023 12,5 % z celkových nákladů vynaložených na tuto službu. Od roku 2015 mají roční přírůstky (počty knihovních jednotek) sestupnou tendenci. To je jeden z faktorů, který ukazuje na nedostatečné finanční zajištění celkového výkonu RF.

Cirkulační výměnné soubory. Budování výměnného fondu (VF) je důležitou částí výkonu RF. V roce 2023 využilo tuto službu 86 % všech obsluhovaných knihoven. Služba je závislá na budování kvalitních VF. Velkému zájmu uživatelů v malých knihovnách se těší i zvukové knihy, periodika s dlouhodobější aktuálností, ALBI knihy a tužky, tematické kufříky pro děti, edukační pomůcky a společenské hry.

Pomoc při revizích a aktualizacích knihovních fondů nabývá stále většího významu i s ohledem na zavádění automatizovaných knihovních systémů (AKS) v obcích (neprofesionálních²⁴) knihovnách. V roce 2023 byla provedena revize v 689 knihovnách, aktualizace knihovních fondů proběhla ve 411 knihovnách.

Obsluhované knihovny využívají možnosti nechat si nakoupit a odborně zpracovat své vlastní knihovní fondy. Každý rok obce průměrně ze svých rozpočtů uvolní celkem 14 000 000 Kč na nákup vlastních fondů. V roce 2023 krajské nebo pověřené knihovny nakoupily knihovní fond pro 819 knihoven a zpracovávaly vlastní knihovní fondy 1 425 knihoven.

Servis automatizovaných knihovních systémů (AKS) je dynamicky se rozvíjející služba. Hlavním důvodem je systematické zavádění AKS do malých knihoven především díky podpoře podprogramu VISK 3. V roce 2023 využilo tuto službu 46 % obsluhovaných knihoven. Aby služba byla i nadále ekonomicky výhodná, je nutné postupovat v jednotlivých regionech jednotně a využívat regionálních automatizovaných knihovních systémů.

3 Financování regionálních funkcí

Regionální funkce (RF) jsou zajišťovány formou dotací jednotlivých krajů krajským knihovnám. Způsob rozdělení financí obecně určuje/doporučuje Metodický pokyn MK ČR v článku 8 – **Zásady pro rozdělení finančních prostředků na výkon RF knihoven.** Praxe v jednotlivých krajských knihovnách je mnohdy odlišná, způsoby poskytování a rozdělování dotací jsou součástí jednotlivých koncepcí krajských knihoven k výkonu regionálních funkcí.

V jednotlivých krajích plní a koordinuje výkon RF vybraných základních knihoven krajská knihovna.²⁵ **Povinností krajů je zajistit z finančních prostředků svých rozpočtů plnění regionálních funkcí, přičemž finanční prostředky přešly na kraje k 1. 1. 2005 novelou zákona o rozpočtovém určení daní²⁶, a to i s uvedením konkrétní výše peněžní částky pro každý kraj.** Na rozhodnutí kraje bylo, jakou finanční částku převede na příslušnou krajskou knihovnu. Od tohoto data je zcela na krajských zastupitelstvech, jak podpoří fungování RF v kraji.

V roce 2023 byly z krajských rozpočtů poskytnuty dotace ve výši **181 mil. Kč**, což je oproti předchozímu roku navýšení o 18,5 mil. Kč. Téměř ve všech krajích byla dotace na výkon RF navýšena. K největšímu nárůstu došlo v Ústeckém kraji, kde se meziročně dotace na RF navýšila o 4,3 mil. Kč (rok 2022 = 9,6 mil.; rok 2023 = 13,9 mil.). Mimořádnou dotaci 2 mil. Kč obdržely knihovny ve Zlínském kraji na podporu komunitních a prarodinných aktivit ve spolupráci s projektem S knížkou do života/Bookstart (tabulka č. 1).

→ Vývoj financování RF z krajských dotací v jednotlivých krajích v mil. Kč r. 2005, 2022, 2023

Kraj	r. 2005	r. 2022	r. 2023
Hl. m. Praha	2,9	2,5	2,5
Středočeský	19,3	15,9	17,9
Jihočeský	11,8	17,0	18,0
Plzeňský	8,6	8,0	8,8
Karlovarský	3,7	5,9	6,4
Ústecký	10,2	9,6	13,9
Liberecký	5,3	7,6	8,2
Královéhradecký	8,8	10,1	10,5
Pardubický	8,2	8,5	8,5

24 Neprofesionální knihovna je základní knihovna provozovaná obcí s pracovním úvazkem knihovníka do 15 hodin týdně.

25 Funkci krajské knihovny plní v Jihomoravském kraji Moravská zemská knihovna v Brně, zřizovaná Ministerstvem kultury a na území hlavního města Prahy Městská knihovna v Praze, zřizovaná hlavním městem Prahou.

26 Zákon č. 1/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní), ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony. Částka 1 Sbírky zákonů 2005. str. 1–6.

Kraj	r. 2005	r. 2022	r. 2023
Vysočina	10,2	11,9	13,0
Jihomoravský	13,6	17,0	18,0
Olomoucký	9,9	13,1	14,1
Zlínský	8,6	13,4	17,3
Moravskoslezský	12,6	22,0	23,9
Celkem	133,5	162,5	181,0

Tabulka 1

→ Financování RF z krajských dotací v krajích v přepočtu na jednoho obyvatele r. 2023

Kraj	Počet obyvatel	Krajská dotace	Kč/1 obyvatele
Hl. m. Praha	1 357 326	2 525 260	1,9 ²⁷
Středočeský	1 439 391	17 854 005	12,4
Jihočeský	652 303	18 000 000	27,6
Plzeňský	605 388	8 800 000	14,5
Karlovarský	293 595	6 355 000	21,6
Ústecký	812 337	13 893 000	17,1
Liberecký	449 177	8 203 582	18,3
Královéhradecký	555 267	10 495 250	18,9
Pardubický	528 761	8 500 000	16,1
Vysočina	514 777	12 978 000	25,2
Jihomoravský	1 217 200	18 000 000	14,8
Olomoucký	631 802	14 135 000	22,4
Zlínský	580 531	17 321 000	29,8
Moravsko-slezský	1 189 674	23 904 997	20,1
Ø ČR	10 827 529	180 965 094	16,7

Tabulka 2

Financování RF v krajích je stále velmi nerovnoměrné, což ovlivňuje především kvalitu poskytovaných služeb. Tabulka č. 2 ukazuje krajské dotace na výkon RF v jednotlivých krajích v přepočtu na jednoho obyvatele. **Nejméně finančních prostředků mají zpravidla kraje, v nichž krajská dotace stále nedosahuje ani výše z roku 2005** (Středočeský, hl. město Praha) a dále kraj Jihomoravský a Plzeňský, kdy se částka na jednoho obyvatele pohybuje v rozmezí 12,40–17,10 Kč. Protikladem jsou kraje jako Jihočeský, Vysočina nebo Zlínský, kde se částka na jednoho obyvatele pohybuje v rozmezí 25,20–29,80 Kč. Výhledově může být tento fakt příčinou snížení kvality a udržitelnosti některých služeb. **Pro kvalitní fungování RF je klíčové stabilní a přiměřené financování.**

→ Financování RF z krajských dotací v krajích v přepočtu na obsluhovanou knihovnu r. 2023

Kraj	Počet obsluhovaných knihoven	Krajská dotace	Kč/1 obsluhovaná k.
Hl. m. Praha	40	2 525 260	63 132
Středočeský	781	17 854 005	22 860
Jihočeský	587	18 000 000	30 664
Plzeňský	484	8 800 000	18 182
Karlovarský	117	6 355 000	54 316
Ústecký	329	13 893 000	42 228
Liberecký	210	8 203 582	39 065
Královéhradecký	380	10 495 250	27 619
Pardubický	420	8 500 000	20 238
Vysočina	604	12 978 000	21 487
Jihomoravský	684	18 000 000	26 316
Olomoucký	472	14 135 000	29 947
Zlínský	382	17 321 000	45 343
Moravskoslezský	397	23 904 997	60 214
Celkem	5 887	180 965 094	30 740

Tabulka 3

Tabulka č. 3 ukazuje krajské dotace na výkon RF v jednotlivých krajích v přepočtu na jednu obsluhovanou knihovnu. Nejméně finančních prostředků na jednu obsluhovanou knihovnu mají kraje Plzeňský, Středočeský a Kraj Vysočina, kde se částky na jednu obsluhovanou knihovnu pohybují mezi 18 200–22 900 Kč. Naopak nejlépe jsou na tom kraje Moravskoslezský, Karlovarský a hlavní město Praha, kde se částky pohybují v rozmezí 54 300–63 000 Kč. Tento ukazatel je nutné posuzovat podle velikosti kraje, s tím souvisí i počet obsluhovaných knihoven.

Problematický je také vliv inflace na krajské dotace. Ideálním řešením je začlenit do smluvních či koncepčních materiálů klauzuli o každoročním zvyšování částky na RF v důsledku inflace a valorizace platů. Dle ČSÚ dosáhla inflace v roce 2023 10,7 %²⁸, to znamená, že finanční dotace by měla být meziročně navýšena alespoň o inflaci.

Rok 2023 byl s ohledem na financování pozitivní. Celková finanční dotace na výkon RF, kterou poskytly knihovnám kraje ze svých rozpočtů, činila 196 416 488 Kč. To je ve srovnání s rokem 2022 navýšení o 22 575 534 Kč (tabulka č. 4). Kromě krajské dotace, která představuje stěžejní část, jsou v menším měřítku RF dotovány i z jiných zdrojů, především z rozpočtů krajských knihoven.

27 Městská knihovna v Praze, která je pověřena výkonem RF v kraji hlavní město Praha, poskytuje služby jen 40 knihovnám. Ostatní knihovny jsou pobočkami Městské knihovny v Praze. Proto se částka na jednoho obyvatele jeví jako velmi nízká.

28 Český statistický úřad: Inflace – druhy, definice, tabulky | ČSÚ (czso.cz)

→ Celkové finanční dotace krajů na výkon RF r. 2022, 2023

Finanční zdroje	r. 2022	r. 2023
Krajská dotace na RF	162 532 951	180 965 094
Jiné zdroje (vlastní)	9 106 147	9 145 836
Z jiných grantových programů kraje	2 201 856	6 305 558
Celkem	173 840 954	196 416 488

Tabulka 4

Jiné grantové programy krajů jsou určeny na různé akce. Zavedenou individuální dotací byla již třetí mimořádná individuální účelová dotace **Královéhradeckého kraje** na projekt Bookstart – S knížkou do života. Do projektu je nyní zapojeno již 58 knihoven Královéhradeckého kraje. Pro tyto knihovny (s výjimkou Knihovny města Hradce Králové) byly dle požadavků zakoupeny projektové sety, drobné vybavení knihoven, literatura pro nejmenší čtenáře a odborná literatura pro rodiče. Knihovny následně předají sety rodinám s malými dětmi a budou s nimi pokračovat v další práci dle zásad projektu Bookstart. Rada **Jihomoravského kraje** vyhlásila v rámci dotačního programu „Program rozvoje venkova Jihomoravského kraje pro rok 2023“ také dotační titul DT 5 – Obecní knihovny pro obce do 3 000 obyvatel ve výši 1 900 000 Kč. Obce podaly 83 žádostí v celkovém objemu 3 211 000 Kč a schválených bylo 52 žádostí. V **Plzeňském kraji** byla poskytnuta dotace v projektu „Nákup knižního fondu knihoven v Plzeňském kraji“ pro rok 2023 částkou 1 100 000 Kč. Ve **Středočeském kraji** byla knihovnám poskytnuta dotace 2 000 000 Kč na vybavenost knihoven, například na nákup regálů, stolků, židlí k počítačům, dataprojektorů, pláten apod. (tabulka č. 5).

→ Další finanční podpora knihoven z krajských rozpočtů (mimo krajskou dotaci na RF) v r. 2023

Kraj	Granty pouze knihovnám	Granty nejen knihovnám	Celkem
Hl. m. Praha	0	0	0
Středočeský	2 000 000	0	2 000 000
Jihočeský	0	0	0
Plzeňský	1 100 000	110 000	1 210 000
Karlovarský	0	0	0
Ústecký	0	0	0
Liberecký	0	0	0
Královéhradecký	0	722 568	722 568
Pardubický	0	0	0
Vysočina	0	0	0
Jihomoravský	1 900 000	0	1 900 000
Olomoucký	0	307 990	307 990
Zlínský	0	30 000	30 000
Moravskoslezský	0	135 000	135 000
Celkem	5 000 000	1 305 558	6 305 558

Tabulka 5

Důležitou skutečnost představuje praxe, kdy krajské knihovny dostávají peníze na výkon funkce v rámci RF přímo do svého rozpočtu. Jako například v kraji Královéhradeckém, Pardubickém a Plzeňském (tabulka č. 6, Jiné zdroje). Proto se tyto finanční prostředky neobjevují v souhrnu částky z krajských dotací na výkon RF. Peníze pro pověřené knihovny pak plynou prostřednictvím smluv mezi daným krajem a pověřenými knihovnami formou dotace do jednotlivých pověřených knihoven.

→ Všechny finanční zdroje na výkon RF za r. 2023 v jednotlivých krajích (v Kč)

Kraj	Krajská dotace	Jiné zdroje	Z jiných grantových programů kraje	Příspěvky obcí na VF	Celkem
Hl. m. Praha	2 525 260	0	0	0	2 525 260
Středočeský	17 854 005	336 918	2 000 000	227 677	20 418 600
Jihočeský	18 000 000	654 484	0	44 000	18 698 484
Plzeňský	8 800 000	1 844 574	1 210 000	319 664	12 174 238
Karlovarský	6 355 000	0	0	543 550	6 898 550
Ústecký	13 893 000	712 880	0	664 859	15 270 739
Liberecký	8 203 582	55	0	0	8 203 637
Královéhradecký	10 495 250	2 688 905	722 568	1 454 562	15 361 285
Pardubický	8 500 000	1 956 304	0	831 743	11 288 047
Vysočina	12 978 000	127 122	0	160 289	13 265 411
Jihomoravský	18 000 000	103 217	1 900 000	0	20 003 217
Olomoucký	14 135 000	177 162	307 990	130 509	14 750 661
Zlínský	17 321 000	0	30 000	0	17 351 000
Moravskoslezský	23 904 997	544 214	135 000	644 345	25 228 557
Celkem	180 965 094	9 145 836	6 305 558	5 021 199	201 437 687

Tabulka 6

Údaje o struktuře čerpání finančních prostředků přidělených z krajských rozpočtů na RF jsou důležitým ukazatelem, jak je dotace vynakládána. Velká pozornost je věnována částkám na platy pracovníků RF a budování výměnného fondu (VF). Od jejich výše se odvíjí i další funkčnost (kvalita) služeb RF. Ve snaze o šetrné vynakládání krajských dotací jsou stanovovány horní limity, či povinně dosažitelná procenta pro vynakládání prostředků na doplňování VF nebo na mzdy. Procentuální vyjádření těchto dvou stěžejních položek je sledováno již od samého počátku trvání programu RF (tabulka č. 7).

→ Struktura celkových nákladů krajské dotace na RF v % r. 2023

Kraj	Na nákup VF v %	Mzdové náklady v %	Ostatní náklady v %
Hl. m. Praha	12	70	18
Středočeský	18	53	29
Jihočeský	24	50	26
Plzeňský	30	49	21
Karlovarský	23	52	24
Ústecký	22	51	28
Liberecký	12	58	30
Královéhradecký	17	51	32
Pardubický	41	27	32
Vysočina	18	55	27
Jihomoravský	20	53	26
Olomoucký	19	45	36
Zlínský	16	47	37
Moravskoslezský	32	46	22
Celkem	22	49	28

Tabulka 7

3.1 Finanční náklady na výměnný fond (VF)

Finančním prostředkům vynakládaným na nákup VF je věnována velká pozornost proto, že půjčování výměnných souborů je jednou z nejvíce žádaných služeb, které RF knihovnám nabízí. Je jedním z hlavních nástrojů při plnění základních cílů RF. Mít kvalitní a aktuální knihovní fond je základem každé dobře fungující knihovny. Knihovny zřizované a/nebo provozované obcemi, pro které je VF budován, tvoří základní infrastrukturu, která uživatelům zajišťuje dostupnost veřejných knihovnických a informačních služeb (VKIS).

VF je důležitou součástí knihovních fondů obsluhovaných knihoven. Tvoří podpůrnou část vlastního knihovního fondu a zpravidla zahrnuje nejnovější literaturu, která vhodně doplňuje aktuální fond nebo ho v některých případech nahrazuje.²⁹ Proto je nutné jeho nepřetržité doplňování.

Nezanedbatelnou část financování nákupu VF tvoří jiné zdroje, především z prostředků obcí. Kraje by se však neměly zbavovat odpovědnosti za stav VKIS na svém území a zatěžovat obce náklady, které by měly být primárně hrazeny z krajské dotace na výkon RF. Pokud by krajská dotace na výkon RF měla stoupající tendenci, mohlo by být postupně upouštěno od vícezdrojového financování RF, především na VF.

→ Financování výměnného fondu z hlediska zdrojů r. 2022, 2023

Náklady na nákup VF	r. 2022	r. 2023
Z krajských dotací	36 468 322	40 287 248
Z jiných zdrojů	1 992 743	1 444 153
Z příspěvků obcí	4 657 564	5 021 199
Celkem	43 118 629	46 752 600

Tabulka 8

V roce 2009 byla částka na budování VF z krajských dotací 39 446 042 Kč. Výrazný pokles dotací na výkon RF v letech 2010–2015 se odrazil i na nákupu VF, částka se hodně snížila (2010 = 27 504 597 Kč, 2015 = 28 185 745 Kč, 2018 = 30 381 188 Kč). Krajské a pověřené knihovny hledaly další finanční zdroje na budování VF. Inspirací jim byly fungující systémy v některých regionech jako je Děčín, Ústí nad Orlicí nebo v Karlovarském kraji, kde obce přispívají na nákup výměnných (cirkulujících) fondů řadu let. Na nákupu VF se podílí obce deseti krajů ČR (tabulka č. 9). **V roce 2023 bylo na budování VF vynaloženo 46 752 600 Kč** (tabulka č. 8).

→ Počet obcí, které přispívají na nákup VF 2022, 2023

Kraj	r. 2022	r. 2023
Hl. m. Praha	0	0
Středočeský	97	92
Jihočeský	18	18
Plzeňský	36	34
Karlovarský	56	56
Ústecký	135	160
Liberecký	0	0
Královéhradecký	233	236
Pardubický	266	288
Vysočina	53	52
Jihomoravský	0	0
Olomoucký	9	31
Zlínský	0	0
Moravskoslezský	30	35
Celkem	933	1 002

Tabulka 9

29 Standard pro dobrý knihovní fond. Dostupné také z: https://ipk.nkp.cz/docs/standard-pro-dobry-knihovni-fond/at_download/file

V roce 2023 se částka na doplňování VF z krajských dotací zvýšila oproti roku 2022 o 3 818 926 Kč na 40 287 248 Kč (tabulka č. 10).

→ Financování VF v krajích pouze z krajských dotací 2022, 2023 (v Kč)

Kraj	r. 2022	r. 2023
Hl. m. Praha	233 993	295 887
Středočeský	3 188 590	3 130 904
Jihočeský	3 875 415	4 305 708
Plzeňský	2 372 952	2 599 999
Karlovarský	1 254 841	1 486 599
Ústecký	1 969 777	3 015 138
Liberecký	965 151	1 000 078
Královéhradecký	1 764 886	1 793 153
Pardubický	3 524 929	3 524 929
Vysočina	2 129 747	2 310 534
Jihomoravský	3 406 929	3 612 567
Olomoucký	2 572 450	2 678 204
Zlínský	1 942 177	2 831 383
Moravskoslezský	7 768 279	7 702 166
Celkem	36 970 116	40 287 248

Tabulka 10

→ Financování VF z krajských dotací v r. 2023 (v Kč)

Kraj	Celkové náklady	Z toho na VF	Na nákup VF v % z celku
Hl. m. Praha	2 525 260	295 887	12
Středočeský	17 854 005	3 130 904	18
Jihočeský	18 000 000	4 305 708	24
Plzeňský	8 800 000	2 599 999	30
Karlovarský	6 355 000	1 486 599	23
Ústecký	13 893 000	3 015 138	22
Liberecký	8 203 582	1 000 078	12
Královéhradecký	10 495 250	1 793 153	17
Pardubický	8 500 000	3 524 929	41
Vysočina	12 978 000	2 310 534	18
Jihomoravský	18 000 000	3 612 567	20
Olomoucký	14 135 000	2 678 204	19
Zlínský	17 321 000	2 831 383	16
Moravskoslezský	23 904 997	7 702 166	32
Celkem	180 965 094	40 287 248	22

Tabulka 11

3.2 Mzdové náklady

Výše mzdových nákladů a na nich závislý počet pracovních úvazků zásadně ovlivňuje výkon (kvalitu) RF. Údaje o mzdových objemech je třeba posoudit zároveň s počtem pracovních úvazků, viz kapitola 4.2 Personální zajištění.

Mzdové náklady jsou nejvyšší položkou v rozpočtu na výkon regionálních funkcí. Jejich výše je závislá na počtu pracovních úvazků i velikosti obsluhovaného regionu. Od roku 2010 do roku 2014 měla mzdová složka krajské dotace na RF klesající tendenci. Od roku 2015 došlo k obratu, mzdové náklady v knihovnách stoupaly i v závislosti na valorizaci mezd, ale ne všude byly adekvátně navýšeny finance krajským a pověřeným knihovnám. V roce 2023 byly mzdové náklady 89 532 503 Kč, to je o 8 826 702 Kč více než v roce 2022 (tabulka č. 12).

→ Mzdové náklady z krajské dotace v krajích r. 2022, 2023 (v Kč)

Kraj	r. 2022	r. 2023	2022/2023
Hl. m. Praha	1 792 665	1 779 268	-13 397
Středočeský	8 457 960	9 536 908	1 078 948
Jihočeský	8 708 398	9 076 423	368 025
Plzeňský	3 909 657	4 334 247	424 589
Karlovarský	3 132 707	3 314 831	182 124
Ústecký	5 474 335	7 029 103	1 554 768
Liberecký	4 451 364	4 723 126	271 762
Královéhradecký	4 974 594	5 302 980	328 386
Pardubický	1 991 801	2 272 185	280 384
Vysočina	6 406 154	7 103 160	697 006
Jihomoravský	9 189 534	9 620 805	431 271
Olomoucký	5 959 948	6 430 837	470 889
Zlínský	6 991 416	8 064 221	1 072 805
Moravskoslezský	9 265 268	10 944 410	1 679 142
Celkem	80 705 801	89 532 503	8 826 702

Tabulka 12

4 Podmínky fungování programu regionálních funkcí

Knihovnický institut jako centrum systému knihoven vykonává koordinační, odborné, informační, analytické, výzkumné, standardizační, metodické a poradenské činnosti. V jejich rámci celostátně metodicky řídí výkon RF a vyhodnocuje jejich plnění.

Tyto aktivity uskutečňuje ve spolupráci se Sdružením knihoven ČR (SDRUK), a to se Sekcí pro regionální funkce.³⁰ Koordinace je realizována individuálními konzultacemi, pravidelnými poradami s metodickými

30 Sdružení knihoven ČR – Sekce pro regionální funkce, dostupné z: <https://sdruk.cz/odborne-sekce/>

pracovníky krajských knihoven, semináři, aktivní účastí pracovníků KI na seminářích a dalších vzdělávacích akcích pořádaných v rámci výkonu RF pro obsluhované knihovny a širokým spektrem informací poskytovaných na webu Informace pro knihovny³¹. V neposlední řadě i zpracováním a zveřejněním celorepublikových výročních zpráv o výkonu RF.

Vlastní výkon RF a koordinaci na území krajů realizuje čtrnáct krajských knihoven za pomoci 86 pověřených knihoven. V některých krajích plní krajské knihovny zároveň také funkci pověřené knihovny, celkový počet pověřených knihoven tak činí 95.

4.1 Obsluhované knihovny

V České republice je podle aktuálních statistických šetření 6 024 veřejných knihoven (včetně poboček). Počet obsluhovaných knihoven v rámci RF dosáhl v roce 2023 počtu **5 887**. V porovnání s rokem 2022 je to mírný nárůst o 19 knihoven.

Největší pokles počtu knihoven ve srovnání s rokem 2005 můžeme sledovat v Jihočeském a Středočeském kraji, naopak mírný nárůst můžeme vidět v hl. m. Praze a v Kraji Vysočina. Uzavírání knihoven je zpravidla důsledkem malého využívání jejich služeb, případně nezájmu ze strany obcí (tabulka č. 13).

→ Obsluhované knihovny r. 2005, 2022, 2023

Kraj	r. 2005	r. 2022	r. 2023	r. 2005/2023
Hl. m. Praha	37	40	40	3
Středočeský	861	797	781	-80
Jihočeský	677	587	587	-90
Plzeňský	505	486	484	-21
Karlovarský	127	116	117	-10
Ústecký	306	301	329	23
Liberecký	223	211	210	-13
Královéhradecký	394	380	380	-14
Pardubický	422	421	420	-2
Vysočina	600	605	604	4
Jihomoravský	710	685	684	-26
Olomoucký	508	473	472	-36
Zlínský	394	383	382	-12
Moravskoslezský	398	383	397	-1
Celkem	6 162	5 868	5 887	-275

Tabulka 13

4.2 Personální zajištění

Počet všech pracovníků, kteří v roce 2023 zajišťovali služby v rámci RF, činil 226,7 pracovních úvazků. V meziročním srovnání jde celkově o mírné navýšení (+4,4).

V dlouhodobém srovnání 10 krajů nedosahuje počtu pracovních úvazků z roku 2005, kdy RF přešly do kompetence krajů. K největším poklesům počtu pracovníků došlo v kraji Středočeském, Ústeckém, Jihočeském a hlavním městě Praze (tabulka č. 14).

→ Přehled pracovních úvazků v krajích r. 2005, 2022, 2023

Kraj	r. 2005	r. 2022	r. 2023	r. 2005/2023
Hl. m. Praha	9,00	2,51	2,51	-6,5
Středočeský	31,40	22,24	22,34	-9,1
Jihočeský	28,00	22,30	21,65	-6,4
Plzeňský	16,00	14,21	14,25	-1,8
Karlovarský	8,40	7,60	7,60	-0,8
Ústecký	22,60	13,53	14,92	-7,7
Liberecký	14,30	11,50	11,00	-3,3
Královéhradecký	17,40	17,01	17,49	0,1
Pardubický	11,40	8,10	8,10	-3,3
Vysočina	16,50	17,00	17,00	0,5
Jihomoravský	30,00	23,62	24,12	-5,9
Olomoucký	22,00	20,18	20,18	-1,8
Zlínský	16,80	17,23	18,26	1,5
Moravskoslezský	25,60	25,29	27,29	1,7
Celkem	269,40	222,32	226,70	-42,7

Tabulka 14

Průměrný počet knihoven, které připadají na jednoho metodika, se v posledních několika letech ustálil mezi 26–27. Situace v jednotlivých krajích se ale výrazně liší (tabulka č. 15). **Nejvyšší počet knihoven na 1 metodika je v kraji Pardubickém (52 knihoven), následují kraje Středočeský, Vysočina a Plzeňský. Je to důsledek drastického snižování rozpočtů v letech 2010–2014 a následném snížení počtu pracovních úvazků na výkon RF.** Velký počet knihoven na jednoho metodika znamená nadměrné vytížení metodiků, kdy je ohrožena jak kvantita, tak kvalita služeb. Oproti tomu je v Moravskoslezském kraji pracovní úvazek na jednu obsluhovanou knihovnu stanoven (v rámci Koncepce rozvoje VKIS v Moravskoslezském kraji) v maximální výši 0,083 (mimo lektorskou činnost).³²

→ Počet knihoven na 1 metodika r. 2022, 2023

Kraj	r. 2022	r. 2023
Hl. m. Praha	16	16
Středočeský	36	35
Jihočeský	26	27
Plzeňský	34	34
Karlovarský	15	15
Ústecký	22	22

31 Informace pro knihovny, dostupné z: IPK – informace pro knihovny (nkp.cz)

32 Dostupné z: <https://www.msk.cz/assets/temata/kultura/zasady-pro-rfk.docx>

Kraj	r. 2022	r. 2023
Liberecký	18	19
Královéhradecký	22	22
Pardubický	52	52
Vysočina	36	36
Jihomoravský	29	28
Olomoucký	23	23
Zlínský	22	21
Moravskoslezský	15	15
Ø ČR	26	26

Tabulka 15

4.3 Doprava v rámci výkonu regionálních funkcí

Regionální funkce jsou založeny na obslužnosti knihoven, a proto jsou náročné i na dopravu. Některé služby vyžadují přítomnost metodiků přímo v knihovnách. Uskutečňuje se pravidelný rozvoz souborů z VF, metodické návštěvy, podpora kulturních, kreativních a vzdělávacích aktivit atd. Proto jsou mimo standard sledovány a průběžně vyhodnocovány základní údaje spojené s dopravou, aby výsledky mohly být použity při kalkulacích finančních nákladů, s přihlédnutím ke konkrétním podmínkám v regionech (vzdálenosti, dopravní obslužnost spojená s rozvozem cirkulačních souborů VF apod.).

Dopravou je zde míněno užití služebního automobilu při výkonu RF.³³ Do vykazovaného počtu ujetých km nejsou zahrnuty cesty hromadnou dopravou, která se v regionech také stále využívá. **V roce 2023 se pracovníci vykonávající služby v rámci RF (rozvoz knihovních fondů a materiálu, metodické návštěvy i ve večerních hodinách, doprava knihovníků na vzdělávací akce v místech bez dopravního spojení hromadnou dopravou) dopravili služebním autem do 5 585 knihoven a najeli 296 313 km.** V roce 2022 to bylo 5 049 knihoven a 289 474 km. V meziročním srovnání se počet navštívených knihoven zvýšil o 536, počet ujetých km o 6 839.

5 Plnění výkonu regionálních funkcí

V roce 2019 byl novelizován Metodický pokyn MK ČR k zajištění výkonu RF a jejich koordinaci na území ČR. Standard pro zajištění rovnoměrného výkonu RF v systému knihoven, který je naplňován jednotlivými druhy

služeb, byl rozšířen o službu „Podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit“. Cílem je transformace knihoven na vzdělávací, kulturní a komunitní centra v obci.

Výkon regionálních funkcí je komplexní systém služeb, které mají za cíl pokrývat jednotlivé činnosti v knihovnách. Ne každá služba je žádána všemi knihovnami.

Využívanost jednotlivých služeb poskytovaných v rámci RF ilustruje tabulka č. 16. Vyjadřuje, kolik procent obsluhovaných knihoven využilo v příslušném roce konkrétní službu u své pověřené nebo krajské knihovny.

Nejčastěji poskytovanou službou je **poradenská a konzultační činnost** (103 %). Více než 100% zájem znamená, že služba je poskytována nejen obsluhovaným knihovnám, ale také knihovnám jiných sítí (školní knihovny, knihovny muzeí a galerií...). Dále je to **statistika knihovníckých činností** (97 %), zde je ale nutné podotknout, že tato práce vychází ze zákona o státní statistické službě (zákon č. 89/1995 Sb.).³⁴ Další často žádanou službou je **cirkulace výměnných fondů** (87 %).

Oproti roku 2022 mírně klesl zájem o **vzdělávání**. Tuto službu v rámci RF využilo 53 % obsluhovaných knihoven (rok 2022 = 64 %). Je potřeba zmínit, že krajské knihovny nabízely vzdělávání pro knihovníky v rámci projektu „Rozvoj kompetencí: Vzdělávací aktivity pro pracovníce a pracovníky kulturního a kreativního sektoru k v rámci Národního plánu obnovy – iniciativa Status umělce a umělkyně, komponenta, 4.5 Rozvoj kulturního a kreativního sektoru“.^{35,36,37} Celkový počet nabízených vzdělávacích aktivit v krajských knihovnách se meziročně zvýšil o 230 (rok 2022 = 1 594, rok 2023 = 1 824). Celkový počet účastníků vzdělávacích akcí se meziročně zvýšil o 2 298 osob (rok 2022 = 17 478, rok 2023 = 19 776). Akce byly pořádány jak prezenčně, tak online. Možnost vzdělávání online znamená dostupnost ze všech míst, a to bez vedlejších nákladů. Poměrně nová služba (od r. 2019): **Praktická podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit** si pomalu hledá své místo ve službách poskytovaných obsluhovaným knihovnám a je nutné připomenout, že je poměrně náročná na čas metodika/pracovníka pověřené či krajské knihovny, který praktickou pomoc poskytuje. V roce 2023 ji využilo 5 % obsluhovaných knihoven (273 knihoven).

33 Není pravidlo, že každá pověřená knihovna má k dispozici služební auto, některé využívají taxislužby apod.

34 Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-89>

35 Dostupné z: <https://www.planobnovy.cz/>

36 Vzdělávání krajských knihoven s podporou Národního plánu obnovy, dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/akce/vzdelavani-krajskych-knihoven-s-podporou-narodniho-planu-obnovy/vzdelavani-krajskych-knihoven-s-podporou-narodniho-planu-obnovy>

37 Dostupné z: <https://www.mk.gov.cz/status-umelce-podpora-vzdelavacich-projektu-pro-umelce-a-kulturni-a-kreativni-pracovniky-cs-2948>

Velkým vývojem prochází služba Servis automatizovaných knihovních systémů. V roce 2009 ji využilo 13 % knihoven a každý rok zájem o tuto službu stoupá. **V roce 2023 už to bylo 46 % knihoven.** Tato skutečnost souvisí s rozšiřováním regionálních automatizovaných knihovních systémů v obecních (neprofesionálních) knihovnách.

→ Využívání jednotlivých služeb v % r. 2022/2023

Služba	r. 2022	r. 2023
Poradenství	99 %	103 %
Statistika	97 %	97 %
Vzdělávání	64 %	53 %
Porady	36 %	37 %
Praktická podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit	6 %	9 %
Revize a aktualizace KF	19 %	19 %
Nákup KF obcí	14 %	14 %
Zpracování KF obcí	25 %	24 %
Cirkulace VF	87 %	86 %
Servis AKS	43 %	46 %

Tabulka 16

5.1 Poradenská a konzultační činnost, metodické návštěvy, plány, rozbor

Cílem této služby je podpora zajištění všestranné kvality a rozvoje knihovnických a informačních služeb v obsluhovaných knihovnách. Je velmi účinnou a důležitou službou, která zásadně ovlivňuje úroveň a dostupnost veřejných knihovnických a informačních služeb (VKIS). Obsahem je poskytování odborných konzultací, rad a doporučení, včetně metodických návštěv. Nezbytná je i praktická pomoc při řešení odborných problémů, zaškolování nových knihovníků, metodická pomoc knihovně zapojeným do soutěží (Vesnice roku, Knihovna roku apod.), konzultace ke zpracování rozvojové strategie knihovny a výročních zpráv. O konzultace žádají i zřizovatelé/provozovatelé knihoven. Je také účinným nástrojem k prosazování cílů střednědobých i dlouhodobých plánů krajských a pověřených knihoven.

Z osmi standardizovaných služeb je jednou z nejvyhledávanějších. O konzultace projevují zájem všechny typy základních knihoven. Od obecních s „dobrovolným“ knihovníkem, přes profesionální až po knihovny s odborným zaměřením a mnohdy také knihovny jiných sítí (školní, muzejní atd.). Počet konzultací je i projevem nezastupitelnosti RF v regionech a projevem důvěry knihovníků a provozovatelů obsluhovaných knihoven k metodikům a jejich práci. Vedle širokého spektra běžných odborných dotazů ovlivňují výsledky i témata úkolů souvisejících s aktuálními celorepublikovými

trendy a cíli (Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2021–2027 s výhledem do roku 2030).³⁸

Poradenská a konzultační činnost se od roku 2020 výrazně proměnila, kromě standardně využívané telefonní a e-mailové, přibyla online komunikace prostřednictvím různých videokonferenčních nástrojů.

Tradičně mezi nejčastější témata konzultací patří: automatizace knihoven, statistické vykazování výkonů knihoven, příprava žádostí o dotace, podpora kulturních a komunitních akcí, modernizace interiérů knihoven a umístění knihoven, půjčování e-knih a e-audioknih, jednání se zřizovateli, vícezdrojové financování VF, webové stránky knihoven a sociální sítě.

V roce 2023 bylo uskutečněno 22 171 konzultací, to je v meziročním srovnání navýšení o 765 (tabulka č. 17).

→ Počet konzultací v krajích r. 2022/2023

Kraj	r. 2022	r. 2023	r. 2022/2023
Hl. m. Praha	369	392	23
Středočeský	1 799	1 911	112
Jihočeský	2 839	2 969	130
Plzeňský	910	998	88
Karlovarský	416	493	77
Ústecký	1 539	1 475	-64
Liberecký	693	821	128
Královéhradecký	1 529	1 337	-192
Pardubický	3 015	2 521	-494
Vysočina	1 643	1 719	76
Jihomoravský	2 056	2 446	390
Olomoucký	1 657	1 926	269
Zlínský	1 817	1 916	99
Moravskoslezský	1 124	1 247	123
Celkem	21 406	22 171	765

Tabulka 17

V průměru na jednu obsluhovanou knihovnu šlo o **4,3 konzultace** (tabulka č. 18).

→ Počet konzultací na 1 obsluhovanou knihovnu r. 2022/2023

Kraj	r. 2022	r. 2023
Hl. m. Praha	9,2	9,8
Středočeský	2,3	2,4
Jihočeský	4,8	5,1
Plzeňský	1,9	2,1
Karlovarský	3,6	4,2
Ústecký	5,1	4,5

38 Koncepce rozvoje knihoven v ČR, dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/docs/koncepce-rozvoje-2021-2027/koncepce-rozvoje-knihoven-2021-2027>

Kraj	r. 2022	r. 2023
Liberecký	3,3	3,9
Královéhradecký	4,0	3,5
Pardubický	7,2	6,0
Vysočina	2,7	2,8
Jihomoravský	3,0	3,6
Olomoucký	3,5	4,1
Zlínský	4,7	5,0
Moravskoslezský	2,9	3,1
Ø ČR	4,2	4,3

Tabulka 18

5.1.1 Metodické návštěvy

Jednou z forem poradenské a konzultační služby je metodická návštěva přímo v obsluhované knihovně. Podoby výkazů o metodických návštěvách se mohou různit podle praxe v jednotlivých knihovnách.³⁹ Doporučená periodicita návštěv v knihovnách je 1–2 ročně. Osobní přítomnost metodika je velmi významná pro zjištění skutečného stavu knihovny, nastavení pomoci a v neposlední řadě i pro setkání se zřizovatelem/provozovatelem knihovny. Doporučovány jsou i návštěvy realizované metodiky z krajských knihoven, především v případech, kdy dochází k jednání se zřizovatelem/provozovatelem knihovny.

V roce 2023 bylo provedeno **9 051 metodických návštěv** (tabulka č. 19).

→ Metodické návštěvy v krajích r. 2022/2023

Kraj	r. 2022	r. 2023
Hl. m. Praha	47	41
Středočeský	799	803
Jihočeský	1180	1236
Plzeňský	934	906
Karlovarský	450	370
Ústecký	341	349
Liberecký	586	558
Královéhradecký	655	582
Pardubický	428	446
Vysočina	1 219	1 199
Jihomoravský	703	556
Olomoucký	737	858
Zlínský	681	740
Moravskoslezský	414	407
Celkem	9 174	9 051

Tabulka 19

Metodické návštěvy byly nejčastěji uskutečňovány v Karlovarském kraji (3,2 /1 knihovna), méně často pak

v krajích hlavní město Praha, Středočeském, Jihomoravském a Moravskoslezském (tabulka č. 20).

→ Počet metodických návštěv na 1 obsluhovanou knihovnu r. 2022/2023

Kraj	r. 2022	r. 2023
Hl. m. Praha	1,2	1,0
Středočeský	1,0	1,0
Jihočeský	2,0	2,1
Plzeňský	1,9	1,9
Karlovarský	3,9	3,2
Ústecký	1,1	1,1
Liberecký	2,8	2,7
Královéhradecký	1,7	1,5
Pardubický	1,0	1,1
Vysočina	2,0	2,0
Jihomoravský	1,0	0,8
Olomoucký	1,6	1,8
Zlínský	1,8	1,9
Moravskoslezský	1,1	1,0
Ø ČR	1,7	1,6

Tabulka 20

→ Konzultace a metodické návštěvy v krajích – výkonové ukazatele r. 2023

Kraj	Počet obsluhovaných knihoven	Konzultace /1 obsluhovaná knihovna	Met. návštěva/1 obsluhovaná k.
Hl. m. Praha	40	9,8	1,0
Středočeský	781	2,4	1,0
Jihočeský	587	5,1	2,1
Plzeňský	484	2,1	1,9
Karlovarský	117	4,2	3,2
Ústecký	329	4,5	1,1
Liberecký	210	3,9	2,7
Královéhradecký	380	3,5	1,5
Pardubický	420	6,0	1,1
Vysočina	604	2,8	2,0
Jihomoravský	684	3,6	0,8
Olomoucký	472	4,1	1,8
Zlínský	382	5,0	1,9
Moravsko-slezský	397	3,1	1,0
Ø ČR	5 887	4,3	1,6

Tabulka 21

39 Příklad formuláře k zápisu metodické návštěvy, MZK Brno: <https://www.mzk.cz/en/pro-knihovny/region/metodicke-navstevy/formular-zapisu-z-metodicke-navstevy>

→ Konzultace a metodické návštěvy r. 2022/2023

Počet	r. 2022	r. 2023	r. 2022/2023
Konzultace	21 406	22 171	765
Metodické návštěvy	9 174	9 051	-123
Celkem	30 580	31 222	642

Tabulka 22

5.1.2 Statistika knihovnických činností

Statistika knihovnických činností je prováděna na základě zákona č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě.⁴⁰ Standard stanoví metodickou i praktickou pomoc obsluhovaným knihovnám v kraji při zpracování statistických výkazů, sběru dat ze zpravodajských jednotek (základních knihoven), kontrolu dat a jejich zpracování (uložení, sumarizace, analýza a další vyhodnocení) a také využívání výsledků získaných při statistickém šetření. Provádějí ho krajské a pověřené knihovny, které získaná data vkládají do elektronické databáze Národního poradenského střediska pro kulturu (NIPOS).⁴¹ Velkou výhodou mají kraje, které využívají program STAT-EXCEL vytvořený SVK Hradec Králové, který umožňuje jednorázový import údajů za každou vykazující jednotku. Pro tyto knihovny to znamená zjednodušení administrativní práce, a navíc možnost kontroly a odstranění chyb. Další neopominutelnou výhodou je i jednoduché vyhodnocování plnění Standardu VKIS.⁴² Neméně důležitým nástrojem při zjišťování výkonů knihoven je **Benchmarking knihoven**⁴³, metoda vzájemného srovnávání výkonu a činnosti knihoven, která umožňuje zjišťování nejlepších výsledků a jejich uplatnění ve vlastní činnosti knihovny. Kromě toho je také důležitou součástí hodnocení knihoven v soutěži Městská knihovna roku.⁴⁴

V roce 2023 byla pomoc se statistickým výkazem poskytnuta **5 703 knihovnám + v některých krajích i po-bočkám** a jejich zřizovatelům. Zpracováno bylo celkem **5 755** statistických výkazů (tabulka č. 23).

→ Sběr statistických údajů r. 2023

Kraj	Počet obslužených knihoven	Počet zprac. statistických výkazů	Počet zprac. výkazů/1 metodik
Hl. m. Praha	40	40	16
Středočeský	786	743	33
Jihočeský	594	666	31
Plzeňský	484	577	40

Kraj	Počet obslužených knihoven	Počet zprac. statistických výkazů	Počet zprac. výkazů/1 metodik
Karlovarský	114	116	15
Ústecký	276	287	19
Liberecký	208	215	20
Královéhradecký	355	371	21
Pardubický	425	424	52
Vysočina	575	575	34
Jihomoravský	669	669	28
Olomoucký	472	445	22
Zlínský	388	317	17
Moravskoslezský	317	310	11
Celkem	5 703	5 755	25

Tabulka 23

5.2 Vzdělávání knihovníků, semináře, porady

Jedním ze základních předpokladů, aby knihovna dobře plnila svou funkci (úroveň služeb), je kvalifikovaný knihovník. Pracovníci knihoven musí být kvalifikovanými specialisty, kteří jsou schopni podporovat své uživatele. Uvedené faktory kladou značný důraz na organizaci i náplň nejen formálního, ale i celoživotního vzdělávání pracovníků.⁴⁵ Odborně zdatní a kompetentní zaměstnanci jsou předpokladem pro to, aby se knihovnám dařilo posilovat jejich pověst jako důvěryhodných a otevřených institucí určených všem občanům jednotlivých obcí.

Součástí kvalitní metodické práce je setkávání knihovníků na seminářích, poradách a dalších akcích. S tím souvisí celoživotní vzdělávání. *Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky*⁴⁵ v článku 12 stanoví: „Dalšímu odbornému vzdělávání je ročně na 1 pracovníka věnováno minimálně 48 pracovních hodin. Pracovníci působící v knihovnách s pracovním úvazkem nižším než 15 hodin týdně absolvují další odborné vzdělávání v rozsahu nejméně 8 pracovních hodin.“

Vzdělávání poskytují krajské a pověřené knihovny formou seminářů, workshopů, přednášek, školení, porad apod. Krajské a některé větší městské knihovny jsou vybaveny vzdělávacími centry, kde jsou schopny organizovat celou řadu akcí pro obsluhované knihovny svého kraje. V menší míře pořádají vzdělávací akce také pověřené knihovny. Nabídka vzdělávání krajských

40 Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-89>

41 Dostupné z: <https://statistika.nipos.cz/>

42 Metodický pokyn MK ČR k vymezení standardu VKIS poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území ČR, dostupné z: <https://1url.cz/1u9WQ>

43 Dostupné z: <https://www.benchmarkingknihoven.cz/>

44 Dostupné z: <https://www.skipcr.cz/oceneni/mestska-knihovna-roku>

45 Dostupné z: https://www.mkcr.cz/doc/cms_library/2019_metodicky_pokyn_mk_vkis-11473.pdf

a pověřených knihoven by měla reflektovat Standard VKIS a platnou koncepci rozvoje knihoven v ČR.

Vzdělávání pracovníků knihoven se uskutečňuje různými formami. Je patrný přechod od akcí typu face-to-face (osobní účast) k akcím hybridním a virtuálním. Jako pozitivní účastníci hodnotí „jednoduchost“ účasti, úsporu času i finančních prostředků a také možnost účastnit se akcí napříč celou ČR. Jistým negativním jevem je nemožnost osobního kontaktu, přímé komunikace s lektorem a s kolegy, případně časový stres (rychlost akce, návaznost příspěvků).

Oblast vzdělávání se proměňuje, jednotlivé kraje na svých akcích vítají i účastníky z jiných krajů. Ti si vzdělávání vybírají z nabídky podle své potřeby, „atraktivnosti“ tématu i podle svých časových možností. Zde je nutné ocenit zapojení knihoven do e-konferencí⁴⁶ (KNIHOVNA, REGION, VZDĚLÁVÁNÍ), kde jsou průběžně zveřejňovány aktuální informace, stejně tak jako na webové stránce SKIP – Knihovnické akce⁴⁷, kam pořádající knihovny vkládají údaje o celostátních i regionálních vzdělávacích akcích, případně na sociálních sítích pořádajících knihoven.

Z výsledků roku 2023 můžeme vysledovat, že došlo k mírnému poklesu v počtu obslužených knihoven. To znamená, že o vzdělávání projevilo zájem méně knihoven než v předešlém roce. Počet účastníků se ale naopak zvýšil, a to o 2 298. To znamená, že se z knihoven, které měly zájem o vzdělávání, účastnil větší počet zaměstnanců. Zvýšily se počty vzdělávacích akcí a také se projevily nárůsty vzdělávacích akcí věnovaných kulturním, komunitním a vzdělávacím aktivitám (tabulka č. 24).

→ Vzdělávání r. 2022/2023

Rok	r. 2022	r. 2023	r. 2022/2023
Počet obslužených knihoven	3 749	3 073	-676
Počet všech vzdělávacích akcí	1 594	1 824	230
Počet vzdělávacích akcí v rámci RF	636	751	115
Počet akcí na podporu vzděl., kult. a komunitních aktivit	233	273	40
Počet všech účastníků	17 478	19 776	2 298
Počet účastníků vzděl. akcí v rámci RF	8 470	8 576	106
Počet účastníků akcí na podporu vzděl., kult. a komunitních aktivit	3 113	2 790	-323
Počet všech vyučovacích hodin	8 665	10 272	1 607
Počet vyučovacích hodin v rámci RF	1 889	2 619	730
Počet vyučovacích hodin na podporu vzděl., kult. a komunitních aktivit	656	788	132

Tabulka 24

V roce 2023 využilo služby vzdělávání pracovníků knihoven 52 % ze všech obsluhovaných knihoven, to je meziročně o 12 % méně než v roce 2022 (tabulka č. 25).

→ Vzdělávání knihovníků – % obslužených knihoven r. 2022/2023

Kraj	% obslužených knihoven r. 2022	% obslužených knihoven r. 2023
Hl. m. Praha	83 %	78 %
Středočeský	76 %	47 %
Jihočeský	50 %	45 %
Plzeňský	62 %	46 %
Karlovarský	36 %	30 %
Ústecký	184 %	112 %
Liberecký	52 %	62 %
Královéhradecký	35 %	44 %
Pardubický	58 %	45 %
Vysočina	31 %	45 %
Jihomoravský	81 %	62 %
Olomoucký	35 %	34 %
Zlínský	76 %	59 %
Moravskoslezský	60 %	54 %
∅ ČR	64 %	52 %

Tabulka 25

Vysoký počet obslužených knihoven vykázal v roce 2022 i 2023 Ústecký kraj. Důvodem je, že řadu vzdělávacích aktivit organizují formou online, tím pádem není nutný limit počtu účastníků na jednu akci a v rámci spolupráce knihoven umožňují přístup ke vzdělávání touto formou i knihovníkům z jiných krajů. Vysoký zájem o vzdělávací akce Knihovny Ústeckého kraje ukazuje také na kvalitu organizovaných akcí.

46 Dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/adresare-e-konference/diskusni-konference>

47 Dostupné z: <https://www.skipcr.cz/knihovnicke-akce>

→ Vzdělávací akce v krajích v rámci RF 2022/2023

Kraj	Akce r. 2022	Akce r. 2023	Akce 2022/2023 %	Účastníci r. 2022	Účastníci r. 2023	Účastníci r. 2022/2023 %
Hl. m. Praha	33	98	297 %	131	140	107 %
Středočeský	30	24	80 %	700	622	89 %
Jihočeský	153	123	80 %	644	662	103 %
Plzeňský	49	54	110 %	670	490	73 %
Karlovarský	5	10	200 %	78	162	208 %
Ústecký	59	48	81 %	392	316	81 %
Liberecký	21	25	119 %	416	429	103 %
Královéhradecký	29	40	138 %	322	701	218 %
Pardubický	26	26	100 %	558	496	89 %
Vysočina	52	53	102 %	712	1 430	201 %
Jihomoravský	88	135	153 %	2 003	1 207	60 %
Olomoucký	29	33	114 %	378	519	137 %
Zlínský	25	35	140 %	836	725	87 %
Moravskoslezský	37	47	127 %	630	677	107 %
∅ ČR	45	54	118 %	8 470	8 576	101 %

Tabulka 26

Počty akcí i účastníků vzdělávání v jednotlivých krajích vykazují velké rozdíly. Při posuzování těchto dat je nutné mít na zřeteli velikost kraje a počet obsluhovaných knihoven v kraji (tabulka č. 26). V roce 2023 byly také vzdělávací akce pro knihovníky z části připravovány prostřednictvím projektu „Rozvoj kompetencí: Vzdělávací aktivity pro pracovníce a pracovníky kulturního a kreativního sektoru v rámci Národního plánu obnovy – iniciativa Status umělce a umělkyně, komponenta 4.5 Rozvoj kulturního a kreativního sektoru“, jak už bylo uvedeno výše.

→ Ukazatelé vzdělávání v krajích v rámci RF r. 2023

Kraj	Počet účastníků/1 akce	Počet vyučovacích hodin/1 akce
Hl. m. Praha	1*	4
Středočeský	26	4
Jihočeský	5	3
Plzeňský	9	3
Karlovarský	16	5
Ústecký	7	3
Liberecký	17	3
Královéhradecký	18	4
Pardubický	19	4
Vysočina	27	1
Jihomoravský	9	3
Olomoucký	16	5
Zlínský	21	3

Kraj	Počet účastníků/1 akce	Počet vyučovacích hodin/1 akce
Moravskoslezský	14	9
∅ ČR	11	3

Tabulka 27

*Městská knihovna v Praze (MKP), která je zároveň krajskou knihovnou, pořádá širokou škálu vzdělávacích akcí. Většina z nich je určena zároveň zaměstnancům MKP i knihovníkům obsluhovaných knihoven v rámci regionálních funkcí regionu Praha a je financována z rozpočtu MKP. Obsazenost jednotlivých akcí knihovníky z obsluhovaných knihoven se tak může lišit dle zájmu a dostupných kapacit.

Z celkového počtu uspořádaných vzdělávacích akcí v krajských a pověřených knihovnách v roce 2023 bylo 41 % akcí realizováno v rámci RF, v roce 2022 to bylo 40 %. Krajské knihovny zaměřují své vzdělávací aktivity na široké spektrum typů a druhů knihoven, resp. knihovníků. Pověřené knihovny vzdělávají většinou knihovníky obecních knihoven a menších profesionalizovaných knihoven. Některé formy vzdělávání, jako například novinky v AKS zařazují krajské i pověřené knihovny spíše do programů porad jako krátký vzdělávací blok.

5.2.1 Podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit

V Metodickém pokynu Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci

na území České republiky⁴⁸, je definována služba „Metodická podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit“. Jejím cílem je podpora transformace knihoven na informační, vzdělávací, kulturní a komunitní centra obcí. Měla by zahrnovat metodickou i praktickou pomoc při přípravě akcí v rámci rozvoje společenského a kulturního života v obci, ukázky moderních vzdělávacích aktivit nebo prezentaci příkladů dobré praxe v pověřené knihovně. Bezprostředně navazuje na Metodický pokyn k vymezení standardu VKIS, který se v článku 13 zabývá vzdělávacími, kulturními a komunitními aktivitami knihoven. Standard stanovuje doporučený počet akcí za rok podle velikosti (počtu obyvatel) obce, ve které knihovna působí. Vzdělávací, kulturní a další komunitní aktivity se stávají nedílnou součástí činnosti knihoven, rozvíjejí společenské a kulturní zázemí obyvatel obce a zároveň pomáhají posilovat postavení knihoven v místní komunitě. Existuje však mnoho knihoven, které z různých důvodů tyto služby nenabízí. Proto byla metodická podpora kulturních a vzdělávacích akcí zahrnuta do služeb v rámci RF. Cílem je nabídnout knihovnám pomoc při realizaci těchto aktivit.

Samotná služba je rozdělena do dvou základních částí, a to na pomoc praktickou a metodickou. Praktickou pomocí se rozumí pomoc konkrétní knihovně při organizaci konkrétní akce. Například pomoc s propagací (příprava letáků, plakátů, upozornění na akci do okolních knihoven...), poskytnutí lektora, účast metodika při realizaci akce, aj. Metodickou pomocí se rozumí například náslechy knihovníků při akcích v krajských nebo pověřených knihovnách, doporučování vhodných způsobů práce s různými sociálními i věkovými skupinami (sdílení příkladů dobré praxe), praktické semináře, vzdělávání, metodické návštěvy, konzultace.

Podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit se v rámci jednotlivých krajů v porovnání s předchozím rokem zvýšila o 40. Karlovarský kraj nevykázal žádné akce, naopak největší počet akcí připravili v Jihomoravském kraji. Celkově za ČR se počet účastníků vzdělávacích akcí snížil o 323 (tabulka č. 28).

→ Vzdělávací akce na podporu vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit v krajích 2022/2023

Kraj	Počet akcí r. 2022	Počet akcí r. 2023	Akce 2022/2023	Počet účastníků r. 2022	Počet účastníků r. 2023	Počet účastníků 2022/2023
Hl. m. Praha	13	28	15	86	28	-58
Středočeský	2	3	1	46	116	70
Jihočeský	38	37	-1	291	267	-24
Plzeňský	14	17	3	107	151	44
Karlovarský	0	0	0	0	0	0
Ústecký	32	24	-8	332	142	-190
Liberecký	6	9	3	69	220	151
Královéhradecký	20	6	-14	212	81	-131
Pardubický	14	13	-1	280	325	45
Vysočina	12	6	-6	36	12	-24
Jihomoravský	58	95	37	1235	706	-529
Olomoucký	8	11	3	95	277	182
Zlínský	5	13	8	90	286	196
Moravskoslezský	11	11	0	234	179	-55
Celkem	233	273	40	3113	2790	-323

Tabulka 28

48 Metodický pokyn MK ČR k zajištění výkonu RF (2019), dostupné z: <https://bit.ly/3dQzROO>

Vyučovací hodiny v rámci podpory vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit v celostátním srovnání let 2022/2023 **vzrostly o 131,5 hod.** (tabulka č. 29).

→ Vzdělávací akce na podporu vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit v krajích 2022/2023 – počet vyučovacích hodin

Kraj	Počet vyučovacích hodin r. 2022	Počet vyučovacích hodin r. 2023	Vyučovací hodiny 2022/2023
Hl. m. Praha	47	97	50
Středočeský	5,5	7	1,5
Jihočeský	111	111	0
Plzeňský	34	44	10
Karlovarský	0	0	0
Ústecký	82	60	-22
Liberecký	20	50	30
Královéhradecký	65	26	-39
Pardubický	36	63	27
Vysočina	15	6	-9
Jihomoravský	147	214	67
Olomoucký	29,5	47	17,5
Zlínský	18	27,5	9,5
Moravskoslezský	46	35	-11
Celkem	656	787,5	131,5

Tabulka 29

→ Praktická podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit r. 2023

Kraj	Počet obslužených knihoven	Počet akcí
Hl. m. Praha	10	30
Středočeský	9	11
Jihočeský	18	34
Plzeňský	6	25
Karlovarský	0	0
Ústecký	57	99
Liberecký	12	21
Královéhradecký	9	12
Pardubický	6	10
Vysočina	4	5
Jihomoravský	122	255
Olomoucký	62	79
Zlínský	127	218
Moravskoslezský	66	122
Celkem	508	921

Tabulka 30

První dva roky poskytování této služby (2020–2021) byly velmi poznamenány pandemií koronaviru a následnými hygienickými opatřeními. V roce 2022 to bylo 329 knihoven a 488 aktivit. V roce 2023 proběhla praktická podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit při **921 akcích**, touto službou bylo obsluženo **508 knihoven**. Praktickou pomoc obsluhovaným knihovnám nejčastěji poskytovaly v Jihomoravském a Zlínském kraji (tabulka č. 30).

5.2.2 Vzdělávání metodiků pověřených knihoven

Metodici PK mají možnost vzdělávat se v rámci akcí připravovaných pro knihovníky obecně, ale také na dvoudenním workshopu zaměřeném speciálně na práci metodiků v knihovnách pověřených výkonem regionálních funkcí, který od roku 2014⁴⁹ (kromě roku 2020, kdy vládní opatření spojená s onemocněním covid-19 neumožnila seminář uskutečnit) organizuje SKIP, Sekce veřejných knihoven ve spolupráci s Knihovnickým institutem NK ČR a metodiky krajských knihoven. V roce 2023 se workshop konal v Knihovně Kutná Hora.⁵⁰ O seminář je tradičně velký zájem. Program vždy reflektuje aktuální potřeby metodiků a umožňuje i neformální setkání a výměnu zkušeností.

5.3 Porady

Standard pro výkon RF doporučuje realizaci porad pro pověřené knihovny 2× ročně, pro profesionální i neprofesionální knihovny 1× ročně. Častá praxe v knihovnách je uskutečnění porad se vzdělávacím obsahem (přednáškou, seminářem, exkurzí apod.). Porady jsou prostředkem koordinace, informování a vzájemné výměny názorů a poznatků (příkladů dobré praxe).

V roce 2023 bylo realizováno 334 porad, to je meziročně nárůst o 15. Porady se konají zpravidla prezenční formou. Ačkoliv mají primárně vzdělávací obsah, například jsou probírána aktuální témata, pravidelně vyhodnocovány statistické ukazatele, plnění standardů VKIS, podpora komunitní činnosti, zapojení do Bookstartu, zavádění elektronických služeb apod., je to také příležitost pro osobní setkání kolegyň a kolegů z knihoven v regionu. Dobrou praxí se staly výjezdni porady. Pro knihovny, v nichž jsou porady organizovány, je to příležitost, jak trochu více představit nejen vlastní činnost, ale i prostor. Výhodou takových setkání někdy bývá i přítomnost zřizovatele/provozovatele.

V letech 2020–2021 byly porady organizovány hlavně ve virtuálním prostoru, protože jiná možnost, jak komunikovat ve skupině, fakticky nebyla. Tato forma je v současnosti využívána méně. Knihovnice a knihovníci se chtějí potkávat a vyměňovat si zkušenosti při osobním setkání.

49 Místa konání jednotlivých ročníků: rok 2014 – Knihovna Karla Dvořáčka Vyškov, rok 2015 – Městská knihovna Děčín, rok 2016 – Městská knihovna Kutná Hora, rok 2017 – Knihovna města Olomouce, rok 2018 – Krajská vědecká knihovna v Liberci, rok 2019 – Knihovna Františka Bartoše ve Zlíně, rok 2021 – Městská knihovna Písek, rok 2022 – Moravská zemská knihovna Brno.

50 IX. Workshop pro metodiky, dostupné z: <https://workshop-metodici-knihoven.webnode.cz/>

Stále bychom ale neměli zapomínat na to, že virtuální prostor výrazně zjednodušuje a zrychluje komunikaci. Takto organizované porady jsou nástrojem pro eliminování problému s účastí malých profesionálních knihoven, kde není zastupitelnost.

Počet účastníků na poradách se navýšil o 422. **Celkem se porad účastnilo 4 245 knihovníků.** Průměrný počet účastníků na jednu poradu zůstává v posledních letech neměnný, a to 12–13 osob (tabulka č. 31).

→ Porady r. 2022, 2023

Rok	r. 2022	r. 2023	r. 2022/2023
Počet obslužených knihoven	2108	2150	42
Počet porad	319	334	15
Počet účastníků	3 823	4 245	422
Ø počet účastníků/1 porada	12	13	0

Tabulka 31

Počty realizovaných porad v jednotlivých krajích se liší, odvíjejí se od počtu obsluhovaných knihoven (tabulka č. 32).

→ Porady v krajích r. 2023

Kraj	Počet obslužených knihoven	Počet porad	Počet účastníků celkem (v kraji)	Ø počet účastníků/1 porada
Hl. m. Praha	26	1	38	38
Středočeský	200	16	282	18
Jihočeský	103	26	250	10
Plzeňský	253	29	336	12
Karlovarský	32	9	73	8
Ústecký	101	20	193	10
Liberecký	90	12	178	15
Královéhradecký	160	34	396	12
Pardubický	217	28	278	10
Vysočina	113	19	264	14
Jihomoravský	374	53	869	16
Olomoucký	186	29	278	10
Zlínský	83	30	342	11
Moravskoslezský	212	28	468	17
Celkem	2 150	334	4 245	13

Tabulka 32

Obecně mají pověřené knihovny obtíže s účastí na poradách u knihovníků obecních (neprofesionálních) knihoven. Jedním z důvodů je pravděpodobně čas konání porady v dopoledních hodinách, kdy se pracovníci malých knihoven nemohou uvolnit ze zaměstnání.

5.4 Tvorba výměnných knihovních fondů (VF), jejich distribuce a cirkulace, správa, revize a aktualizace

Poskytování výměnných souborů je velmi žádaná služba v rámci RF. Výměnné soubory tvoří podpůrnou část základních fondů obsluhovaných knihoven.

Budují je krajské a pověřené knihovny. Finančně jsou zajišťovány především z krajských dotací na výkon RF. Dalším podstatným finančním zdrojem jsou, ve většině krajů, příspěvky samotných obcí (tabulka č. 8 v kapitole 3.1 Finanční náklady na výměnný fond). Vlastnictví nakoupených dokumentů je smluvně ošetřeno. Přispívají i pověřené a krajské knihovny ze svých rozpočtů a využívají se i jiné zdroje.

5.4.1 Budování výměnného fondu (VF)

Budování VF je stěžejní služba, která je nejen velmi využívaná, ale také ekonomicky velmi výhodná. Tím, že VF cirkuluje po knihovnách, je jeho budování a využívání efektivní. Vývoj finančního zajištění pro budování VF je popsán v kapitole 3.1 Finanční náklady na výměnný fond (tabulky č. 8–11).

Budování VF je nezbytným prostředkem ke zkvalitňování dostupnosti dokumentů a informací v nich obsažených a ke stírání rozdílů v kvalitě služeb knihoven ve městech a v malých obcích. Výměnné soubory využívají nejen knihovny, které nemají dostatek finančních prostředků na doplňování svých vlastních fondů, ale také knihovny, které nové dokumenty pravidelně kupují, ale není pro ně hospodárné doplňovat je v takové šíři, jakou zajišťují cirkulující soubory z VF.

Tvorba VF je realizována pověřenými knihovnami, v některých krajích knihovnami krajskými (krajské knihovny s městskou funkcí). Finanční zajištění nákupu VF je kromě dotačních zdrojů krajů také z příspěvku obcí.

Krajské i pověřené knihovny dbají na kvalitu VF i uspokojení zájmu knihoven o novinky v cirkulačních souborech. Stále častěji se soustřeďují nejen na knihy, ale také na další druhy dokumentů, o které je velký zájem (časopisy, CD, audioknihy, společenské hry, tematické kufříky pro děti). VF je nedílnou součástí poskytovaných služeb v rámci RF. Díky jeho nepřetržitému doplňování mohou obsluhované knihovny nabídnout svým čtenářům široké spektrum aktuálních dokumentů, bez ohledu na výši finančních prostředků na budování vlastního fondu.

→ Budování výměnného fondu (počet dokumentů) r. 2022, 2023

Rok	r. 2022	r. 2023
Z krajské dotace na RF	142 507	152 357
Z prostředků obcí	20 181	16 695
Z jiných zdrojů	3 604	8 461
Roční přírůstek VF	172 826	179 935
Stav VF k 31. 12.	3 854 150	3 865 096

Tabulka 33

V roce 2023 dosáhl stav výměnného fondu hodnoty 3 865 096 knihovních jednotek. **Roční přírůstek činil 179 935 dokumentů.** Největší podpora z prostředků obcí byla v kraji Královéhradeckém, Pardubickém, Moravskoslezském, Ústeckém a Karlovarském (tabulka č. 34).

→ Stav VF v krajích k 31. 12. 2023, přírůstek (v k. j.) podle původu finančních prostředků

Kraj	Stav VF	Roční přírůstek VF	Z krajské dotace	Z prostředků obcí	Z jiných zdrojů
Hl. m. Praha	15 020	1 062	986	0	0
Středočeský	300 465	12 556	11 507	0	1 049
Jihočeský	340 093	16 266	16 093	158	15
Plzeňský	359 666	12 177	9 598	871	1 708
Karlovarský	168 803	7 112	4 907	2 115	90
Ústecký	250 521	15 733	11 226	2 605	1 822
Liberecký	111 780	4 217	4 116	0	101
Královéhradecký	357 561	12 149	6 858	5 172	119
Pardubický	533 947	18 684	12 499	1 592	2 327
Vysočina	349 450	9 435	8 722	0	713
Jihomoravský	291 641	14 703	14 488	0	215
Olomoucký	219 363	11 984	10 986	838	160
Zlínský	170 798	10 384	10 384	0	0
Moravskoslezský	395 988	33 473	29 987	3 344	142
Celkem	3 865 096	179 935	152 357	16 695	8 461

Tabulka 34

Počty obcí zapojených do podpory nákupu VF jsou rozdílné, viz tabulka č. 35.

→ Počet obcí, které přispívají na nákup VF r. 2022, 2023

Kraj	r. 2022	r. 2023
Hl. m. Praha	0	0
Středočeský	97	92
Jihočeský	18	18
Plzeňský	36	34
Karlovarský	56	56
Ústecký	135	160
Liberecký	0	0
Královéhradecký	233	236
Pardubický	266	288
Vysočina	53	52
Jihomoravský	0	0
Olomoucký	9	31
Zlínský	0	0
Moravskoslezský	30	35
Celkem	933	1 002

Tabulka 35

→ Přírůstek VF (v k. j.) v krajích z hlavního finančního zdroje – krajské dotace r. 2022, 2023

Kraj	r. 2022	r. 2023	r. 2022/2023
Hl. m. Praha	772	986	214
Středočeský	12 760	11 507	-1 253
Jihočeský	15 881	16 093	212
Plzeňský	11 567	9 598	-1 969
Karlovarský	7 068	4 907	-2 161
Ústecký	11 335	11 226	-109
Liberecký	4 252	4 116	-136
Královéhradecký	12 923	6 858	-6 065
Pardubický	18 684	12 499	-6 185
Vysočina	9 011	8 722	-289
Jihomoravský	14 447	14 488	41
Olomoucký	11 912	10 986	-926
Zlínský	7 939	10 384	2 445
Moravskoslezský	34 275	29 987	-4 288
Celkem	172 826	152 357	-20 469

Tabulka 36

Součástí péče o VF tvoří jejich aktualizace, revize i ochrana. Průběžně jsou vyřazovány dokumenty opotřebované, poškozené, neaktuální, nadbytečné duplikáty nebo multiplikáty. V této oblasti knihovny využívají **Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu doplňování a aktualizace knihovního fondu pro knihovny zřizované a/nebo provozované obcemi na území České republiky**⁵¹, který byl vydán v roce 2017 pod č. j. 53667/2017. Více v kapitole 5.4.3 Pomoc při revizi a aktualizaci knihovních fondů (KF).

51 Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/metodiky-a-koncepcce-cs-345>

5.4.2 Cirkulace výměnného fondu

Doporučovaná periodicitu výměny cirkulačních fondů je stanovena 2x ročně, kdy by do obsluhované knihovny mělo být dodáno minimálně 60 svazků (roční minimum 120 svazků/1 obsluhovaná knihovna). Využitost této služby ukazuje tabulka č. 37.

→ Cirkulační soubory r. 2022, 2023

	r. 2022	r. 2023
% obslužených knihoven	87 %	86 %
Počet obslužených knihoven	5 098	5 059
Počet souborů	19 417	19 832
Počet k. j. v souborech	1 178 756	1 193 638
Počet souborů/1 knihovna	4	4
Počet k. j./1 soubor	61	60

Tabulka 37

Ve spolupráci s pověřenými knihovnami mají v mnoha místech obsluhované knihovny možnost ovlivnit skladbu knih v cirkulačních souborech, ať už vlastními návrhy a požadavky, nebo výběrem knih do souborů. Prostřednictvím webového rozhraní nebo osobní návštěvou v pověřené knihovně si mohou rezervovat knihy žádané v jejich knihovně. Pověřené knihovny působící v příhraničních oblastech nakupují do VF i cizojazyčnou literaturu (např. region Karviná).

Velkému zájmu uživatelů v malých knihovnách se těší i zvukové knihy, periodika s dlouhodobější aktuálností, ALBI knihy a tužky, tematické kufříky pro děti, edukační knihy a společenské hry. Tato pestrost ve skladbě cirkulačních souborů výrazným způsobem napomáhá ke zkvalitnění služeb zejména obecních (neprofesionálních) knihoven.

Cirkulační soubory v roce 2023 využilo 86 % všech obsluhovaných knihoven (tabulka č. 38).

→ Cirkulační soubory – % obslužených knihoven v krajích r. 2022, 2023

Kraj	r. 2022	r. 2023
Hl. m. Praha	73 %	65 %
Středočeský	81 %	85 %
Jihočeský	93 %	89 %
Plzeňský	94 %	94 %
Karlovarský	71 %	71 %
Ústecký	87 %	78 %
Liberecký	82 %	84 %
Královéhradecký	82 %	77 %
Pardubický	89 %	89 %
Vysočina	81 %	85 %
Jihomoravský	87 %	85 %
Olomoucký	91 %	85 %
Zlínský	87 %	88 %
Moravskoslezský	96 %	93 %
Celkem	87 %	86 %

Tabulka 38

→ Cirkulační soubory podle krajů r. 2023

Kraj	Počet obslužených knihoven	Počet exped. souborů	Počet k. j. v souborech	ø počet k. j./1 obslužená knihovna	ø počet k. j./soubor	ø počet souborů/obslužená knihovna
Hl. m. Praha	26	80	7 061	272	88	3
Středočeský	666	2 079	119 122	179	57	3
Jihočeský	525	1 458	126 855	242	87	3
Plzeňský	457	1 276	87 360	191	68	3
Karlovarský	83	361	19 469	235	54	4
Ústecký	258	1 579	97 744	379	62	6
Liberecký	176	611	29 664	169	49	3
Královéhradecký	292	1 247	77 708	266	62	4
Pardubický	374	1 130	77 016	206	68	3
Vysočina	512	1 731	107 747	210	62	3
Jihomoravský	583	2 428	154 156	264	63	4
Olomoucký	400	1 902	108 512	271	57	5
Zlínský	337	1 145	76 092	226	66	3
Moravskoslezský	370	2 805	105 132	284	37	8
Celkem	5 059	19 832	1 193 638	236	60	4

Tabulka 39

V roce 2023 bylo touto službou obslouženo **5 059 knihoven**, které obdržely **19 832 souborů knih** (celkem bylo rozvezeno do knihoven **1 193 638 knihovních jednotek**). Průměrné počty knih v souboru činily **60 svazků** (tabulka č. 39).

5.4.3 Pomoc při revizi a aktualizaci knihovních fondů (KF)

Povinnost pravidelného provádění revizí knihovních fondů je dána knihovním zákonem (zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb⁵²) a prováděcí vyhláškou č. 88/2002 Sb.⁵³ Periodicita revizí je stanovena podle velikosti knihovního fondu. V obsluhovaných knihovnách jde o pětiletý cyklus.

Pomocí při revizi a aktualizaci knihovních fondů v obsluhovaných knihovnách se rozumí pomoc při fyzické revizi, obsahové prověrce, dohledávkách, opravách (poškození nebo nové přebalení knih), aktualizaci knihovního katalogu a dalších evidencí, zpracování protokolů o výsledku revize. Služba je poskytována primárně neprofesionálním knihovnám a knihovnám s pracovním úvazkem nejvýše 1,0, případně dalším knihovnám, které o tuto službu požádají.

Pomoc při revizi knihovního fondu probíhá obvykle podle plánu, který sestavuje pověřená knihovna na základě komunikace se zřizovatelem/provozovatelem knihovny nebo s obsluhovanou knihovnou.

Aktualizace KF je časově i odborně náročná činnost, která by v knihovnách měla probíhat v pravidelných cyklech (doporučený cyklus jsou dva roky). Důkladná aktualizace probíhá obvykle před prováděním revizí KF.

→ Počty revizí a aktualizací v knihovnách v roce 2023

Počet revidovaných knihoven	689
Počet revidovaných k. j.	1 995 049
∅ Počet revid. k. j./1 revid. knihovna	2 896
Počet aktualizovaných knihoven	411
Počet aktualizovaných k. j.	1 346 704
∅ Počet aktualizovaných k. j./1 aktual. knihovna	3 277

Tabulka 40

Revize a aktualizace fondu nepatří ke každoročně prováděným činnostem ve všech knihovnách, proto i jednotlivé hodnoty v různých letech mohou vykazovat odlišné charakteristiky. V roce 2023 byla provedena **revize v 689 knihovnách**, revizí prošlo **1 995 049 knihovních jednotek**. **Aktualizace** fondů proběhla ve **411 knihovnách**,

aktualizací prošlo **1 346 704 knihovních jednotek** a průměrně bylo aktualizováno **3 277 k. j. v jedné obslužené knihovně** (tabulka č. 40).

→ Pomoc při revizi a aktualizaci v krajích v r. 2023

Kraj	Počet obslužených knihoven	Počet revid. knihoven	% revid. knihoven/obslužené	Počet aktual. knihoven	% aktual. knihoven/obslužené
Hl. m. Praha	9	9	100 %	0	0 %
Středočeský	87	38	44 %	49	56 %
Jihočeský	104	60	58 %	44	42 %
Plzeňský	27	11	41 %	16	59 %
Karlovarský	47	15	32 %	32	68 %
Ústecký	50	31	62 %	19	38 %
Liberecký	37	26	70 %	11	30 %
Královéhradecký	63	53	84 %	10	16 %
Pardubický	77	54	70 %	23	30 %
Vysočina	71	66	93 %	5	7 %
Jihomoravský	114	93	82 %	21	18 %
Olomoucký	163	91	56 %	72	44 %
Zlínský	122	60	49 %	62	51 %
Moravskoslezský	129	82	64 %	47	36 %
Celkem	1 100	689	63 %	411	37 %

Tabulka 41

V roce 2023 využilo službu pomoci při revizi a aktualizaci KF 1 100 knihoven, to je 19 % ze všech obsluhovaných knihoven.

Počet zrevidovaných a aktualizovaných knihovních jednotek na jednu revidovanou nebo aktualizovanou knihovnu v jednotlivých krajích v roce 2023 vyjadřuje objem těchto činností (čím vyšší počet zkontrolovaných svazků, tím větší objem práce metodika) (tabulka č. 42–43). Obsluhované knihovny a jejich provozovatelé mají o službu trvalý zájem. Podle zvyšujícího se zájmu předpokládáme, že bude i nadále nepostradatelnou součástí RF. Ve stále větší míře jsou revize prováděny pomocí automatizovaných knihovních systémů, čímž se značně zkrátí časové nároky na tuto službu i případná chybovost při provádění revize. Přitom jejím obsahem není pouhá pomoc zřizovatelům knihoven se správou majetku, ale také pomoc při aktualizaci a průběžné péči o kvalitu KF, jeho obsahu a struktury.

52 Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-257>

53 Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-88>

→ ∅ Počet revidovaných k. j./1 revid. knihovna r. 2022/2023

∅ Počet revid. k. j./1 revid. knihovna	r. 2022	r. 2023
Hl. m. Praha	5 749	10 565
Středočeský	2 586	2 973
Jihočeský	2 276	1 839
Plzeňský	1 777	6 486
Karlovarský	2 229	2 616
Ústecký	2 143	2 168
Liberecký	4 575	3 238
Královéhradecký	944	1 650
Pardubický	2 043	2 043
Vysočina	2 325	2 474
Jihomoravský	4 361	3 366
Olomoucký	3 326	2 230
Zlínský	2 672	3 161
Moravskoslezský	12 227	4 245
∅ ČR	3 517	3 504

Tabulka 42

→ ∅ Počet aktualizovaných k. j./1 obslužená knihovna

∅ Počet aktualizovaných k. j. /1 aktual. knihovna	r. 2023
Hl. m. Praha	2
Středočeský	1 452
Jihočeský	1 520
Plzeňský	0
Karlovarský	441
Ústecký	3 214
Liberecký	4 003
Královéhradecký	8 874
Pardubický	1 366
Vysočina	16 043
Jihomoravský	8 390
Olomoucký	2 227
Zlínský	3 158
Moravskoslezský	5 194
∅ ČR	3 992

Tabulka 43

5.5 Nákup a zpracování knihovních fondů (KF) z prostředků provozovatele knihovny (obce), jejich distribuce

K zajištění kvalitní akvizice a zpracování vlastních knihovních fondů mohou knihovny využít služby pověřené nebo krajské knihovny (podle praxe v krajích a na základně smluv). Ty provedou odborný výběr knih a/ nebo tyto knihy odborně zpracují. Při nákupu pro více knihoven mohou využít množstevních slev nebo slev, které mají smlouveny se svým distributorem. Společný nákup, který realizuje pověřená nebo krajská knihovna za finanční prostředky poskytnuté obcemi, má několik předností. Kromě koordinace odborných činností

a účelné dělby práce je to především hospodárnost, odbornost výběru a následné odborné zpracování. **Cílem této služby je, aby obsluhované knihovny měly vlastní, kvalitní a aktuální knihovní fond, který mohou obohacovat o knihy z výměnných cirkulačních souborů.** Obce tak vyjadřují svou odpovědnost za úroveň knihovnických a informačních služeb občanům a zájem o to, aby služby byly co nejkvalitnější.

5.5.1 Nákup knihovních fondů z prostředků obcí

Z porovnání let 2022 a 2023 vyplývá, že v roce 2023 bylo na nákup knihovního fondu vynaloženo o **334 920 Kč více než v předchozím roce**, a to i přesto, že tuto službu využilo o 23 knihoven méně (819 knihoven = 14 % ze všech obsluhovaných knihoven). Celkově bylo z prostředků obcí v roce 2023 nakoupeno do vlastních fondů knihoven prostřednictvím krajských a pověřených knihoven 64 181 knihovních jednotek, to je o 925 méně než v roce předchozím, přitom vynaložené finanční prostředky byly vyšší (tabulka č. 44). To ukazuje ekonomickou situaci v ČR, vysoká míra inflace zdražuje všechno zboží na trhu.

→ Nákup KF z prostředků obcí do vlastních KF r. 2022/2023

Nákup KF z prostředků obcí	r. 2022	r. 2023
Počet obslužených knihoven	842	819
Počet knihovních jednotek	65 106	64 181
Částka na nákup KF	14 333 733	14 506 372

Tabulka 44

→ Nákup vlastních KF z prostředků obcí v krajích r. 2023

Kraj	Počet obslužených knihoven	Počet koupených k. j.	Počet koupených k. j./obslužená knihovna	Počet obsluhovaných knihoven	% obslužených knihoven z počtu obsluhovaných	Finanční prostředky na nákup KF z prostředků obcí (v Kč)
Praha	0	0	0	40	0 %	0
Středočeský	0	0	0	781	0 %	0
Jihočeský	54	1 357	25	587	9 %	359 938
Plzeňský	1	1	1	484	0 %	0
Karlovarský	15	767	51	117	13 %	167 398
Ústecký	49	4 997	102	329	15 %	1 194 395
Liberecký	121	8 839	73	210	58 %	2 116 175
Královéhradecký	0	0	0	380	0 %	0
Pardubický	0	0	0	420	0 %	0
Vysočina	13	539	41	604	2 %	0
Jihomoravský	186	10 575	57	684	27 %	2 005 379
Olomoucký	148	5 653	38	472	31 %	1 598 298
Zlínský	122	10 068	83	382	32 %	1 753 234
Moravskoslezský	110	21 385	194	397	28 %	5 311 555
Celkem	819	64 181	78	5 887	14 %	14 506 372

Tabulka 45

Službu „nákup knihovních fondů z prostředků obce“ nevyužívají knihovny v krajích Středočeském, Plzeňském, Královéhradeckém, Pardubickém a v hl. m. Praze. Nejvíce je tato služba rozšířena v kraji Moravskoslezském, Libereckém, Jihomoravském a Zlínském (tabulka č. 45).

→ Počet knihoven v krajích, které nakupují stálý KF prostřednictvím KK a PK r. 2022/2023

Kraj	r. 2022	r. 2023
Hl. m. Praha	0	0
Středočeský	0	0
Jihočeský	53	54
Plzeňský	5	1
Karlovarský	39	15
Ústecký	51	49
Liberecký	119	121
Královéhradecký	0	0
Pardubický	0	0
Vysočina	13	13
Jihomoravský	183	186
Olomoucký	150	148
Zlínský	116	122
Moravskoslezský	113	110
Celkem	842	819

Tabulka 46

5.5.2 Zpracování knihovních fondů z prostředků obcí

Služba zpracování knihovních fondů z prostředků obcí souvisí s nákupem KF z prostředků zřizovatele, ale může

být a v mnoha případech je poskytována bez návaznosti na nákup knihovního fondu. Řada knihoven volí možnost samostatného nákupu, jen odborné zpracování zajišťuje pověřená knihovna. Regiony, které vykazují vysoký zájem knihoven (resp. obcí) o zpracování svých KF, mají dlouholetou tradici ve společně doplňovaných knihovních fondech. Pověřené a krajské knihovny často nakupují a zpracovávají KF nejen pro nejmenší obecní knihovny, ale i pro knihovny profesionální. V některých případech se způsob příspěvků obcí na nákup a zpracování vlastního KF vyvinul po transformaci okresních knihoven jako operativní řešení nové situace. Spokojenost obcí se službou přispěla k jejímu zachování.

I v této oblasti, stejně jako v nákupu KF do vlastních fondů knihoven, je v celostátním měřítku zaznamenána určitá rozkolísanost. Je tedy zřejmé, že nákup a následné zpracování velmi často závisí na tradici, momentálním stavu financí obce a zájmu o financování knihovny, kterou zřizují a provozují.

V roce 2023 krajské nebo pověřené knihovny zpracovaly pro 1 425 knihoven 126 838 knihovních jednotek (r. 2022 = 1 460/128 083 k. j.). Podrobnější informace z jednotlivých krajů ukazuje tabulka č. 47.

O zpracování vlastního KF mělo vždy zájem více knihoven než o jeho společný nákup.

→ Počet obslužených knihoven
a zpracovaných k. j. v krajích v roce 2023

Kraj	Počet obslužených knihoven	% obslužených knihoven z obsluhovaných	Počet zprac. k. j.	Počet zprac. k. j./obslužená knihovna
Hl. m. Praha	0	0 %	0	0
Středočeský	44	6 %	3 847	87
Jihočeský	105	18 %	3 905	37
Plzeňský	4	1 %	659	165
Karlovarský	19	16 %	785	41
Ústecký	116	35 %	10 640	92
Liberecký	132	63 %	10 317	78
Královéhradecký	35	9 %	1 607	46
Pardubický	24	6 %	4 620	193
Vysočina	70	12 %	3 053	44
Jihomoravský	258	38 %	19 303	75
Olomoucký	221	47 %	13 557	61
Zlínský	258	68 %	25 216	98
Moravskoslezský	139	35 %	29 329	211
Celkem	1 425	24 %	126 838	89

Tabulka 47

5.6 Servis automatizovaného knihovního systému (AKS)

Zajištěním servisu automatizovaného knihovního systému (AKS) se rozumí zajištění servisních služeb pro obsluhované knihovny kraje v částech AKS, které jsou využívány k plnění RF (**katalogizace, revize KF a automatizované agendy cirkulačních výměnných souborů včetně provozu regionálního automatizovaného systému RAKS**), zaškolení pracovníků při práci s příslušnými moduly, metodická a praktická pomoc při zavádění RAKS, roční údržba, případně upgrade.

Rozsah poskytování této služby je v jednotlivých krajích různý a je závislý na dohodě a spolupráci s pověřenou knihovnou. Obsahem služby jsou zásahy související s aktualizací, instalací, drobnými úpravami a opravami AKS. Zásahy mohou provádět servisní pracovníci nebo správci sítí knihoven, jednodušší zásahy případně i metodičtí pracovníci.

Tyto činnosti může hradit pověřená nebo krajská knihovna z prostředků na regionální funkce (v souladu s pravidly a podmínkami kraje, na základě smluvního ujednání). Nezapočítávají se metodické aktivity, např. ukládání dat, export, zaškolování knihovníka, zálohování dat apod.; jsou součástí poradenské a konzultační služby.

→ Servis automatizovaných knihovních systémů (AKS) r. 2022/2023

Počet	r. 2022	r. 2023
Knihovny, pro které PK zajišťují podporu AKS	2 545	2 685
Akce, zásahy	4 000	4 032

Tabulka 48

V posledních letech se ve velké míře zavádí AKS i do obecních (neprofesionálních) knihoven. AKS umožňují nejen elektronickou evidenci knihovních dokumentů, ale také vytvoření čtenářského konta, přístup veřejnosti do elektronického katalogu knihovny na internetu (OPAC) nebo možnost využívání elektronických služeb, jako je půjčování e-knih a e-audioknih. **AKS významně zlepšují dostupnost knihovny pro veřejnost i kvalitu jejích služeb.**

Obecní (neprofesionální) knihovny by měly být automatizovány prostřednictvím regionálních automatizovaných knihovních systémů (RAKS), které provozují pověřené knihovny.⁵⁴ V některých regionech tyto systémy nefungují a malé knihovny musí kupovat samostatný automatizovaný systém, což je mimořádně finančně nákladné.

Regionální AKS je ekonomické řešení, kdy funguje jeden systém pro celý region a je spravován pověřenou knihovnou. Pověřená knihovna jako jeho provozovatel a správce zaručuje kvalitu a rychlost vkládaných záznamů. AKS zjednodušují revize fondů či export záznamů při půjčování souborů z výměnných fondů (VF). Další problémy v této oblasti souvisejí s výskytem více dodavatelů AKS v jednom regionu. To může komplikovat poskytování servisu v rámci této služby a také zvyšovat náklady s ním spojenými.

Servisní služby jsou nejvíce poskytovány obecním (neprofesionálním) knihovnám a malým knihovnám s jedním profesionálním pracovníkem. Význam této služby stále roste. Některé kraje řeší servis i dodavatelem cestou a financují ji z prostředků RF. Obce často nechtějí nebo nemohou financovat či realizovat nezbytnou údržbu a aktualizace, to pak negativně ovlivňuje nebo zcela znemožňuje technologie v knihovnách využívat. Některé méně náročné práce provádějí sami metodici přímo na místě.

⁵⁴ Doporučuje se využívat dotační program VISK 3 pro automatizaci obsluhovaných knihoven. Viz <https://visk.nkp.cz/visk-3-informacni-centra-verejnych-knihoven-icekni>.

→ Knihovny, které využívají službu AKS – % ze všech obsluhovaných r. 2022/2023

Kraj	r. 2022	r. 2023
Hl. m. Praha	73 %	80 %
Středočeský	28 %	30 %
Jihočeský	43 %	45 %
Plzeňský	4 %	5 %
Karlovarský	71 %	71 %
Ústecký	29 %	36 %
Liberecký	45 %	47 %
Královéhradecký	26 %	31 %
Pardubický	59 %	57 %
Vysočina	69 %	69 %
Jihomoravský	66 %	67 %
Olomoucký	40 %	30 %
Zlínský	39 %	64 %
Moravskoslezský	54 %	51 %
Celkem	43 %	46 %

Tabulka 49

→ Počet knihoven, pro které PK zajišťují podporu AKS r. 2022, 2023

Kraj	r. 2022	r. 2023
Hl. m. Praha	29	32
Středočeský	220	237
Jihočeský	251	263
Plzeňský	19	26
Karlovarský	82	83
Ústecký	86	117
Liberecký	95	99
Královéhradecký	98	118
Pardubický	248	238
Vysočina	417	419
Jihomoravský	452	461
Olomoucký	190	142
Zlínský	151	246
Moravskoslezský	207	204
Celkem	2 545	2 685

Tabulka 50

Nejvyšší počty obsluhovaných knihoven, využívajících AKS, jsou v krajích Vysočina, Jihomoravském, Karlovarském, v hl. m. Praze, v Pardubickém kraji a v kraji

Zlínském. Naopak velmi nízké počty jsou v Plzeňském, ve Středočeském a v Královéhradeckém kraji.

5.7 Doporučené dokumenty pro další studium

Knihovnický institut ve spolupráci s Ministerstvem kultury a Moravskou zemskou knihovnou v Brně průběžně vydává další dokumenty a metodiky, které mohou sloužit k dalšímu studiu, k rozšíření metodické činnosti, případně k další inspiraci.

- **Jak řídit knihovnu** – Příručka pro začínající vedoucí/ředitele knihoven⁵⁵
- **Personalistika v knihovnách** – Příručka pro personální práci⁵⁶
- **20. výročí knihovního zákona** – Sborník vydaný k příležitosti 20. výročí vydání Knihovního zákona⁵⁷
- **Databáze novostaveb a rekonstrukcí knihoven v ČR**⁵⁸

Dalšími dokumenty vhodnými k pravidelnému studiu jsou celostátní odborná periodika:

- **Čtenář** – měsíčník pro knihovny⁵⁹
- **Knihovna: knihovnická revue** – přináší studie z oboru knihovnictví, informuje o projektech knihoven
- **Duha** – informace o knihách a knihovnách⁶⁰
- **Regionální knihovnické časopisy** (např. Knihovnický zpravodaj Vysočina, Krok, U nás, Sova, SvětLIK, Okko a další).

55 Dostupné z: <https://prirucky.ipk.nkp.cz/rizeni/start>

56 Dostupné z: <https://prirucky.ipk.nkp.cz/personalistika/start>

57 Dostupné z: <https://www.knihovny.cz/Record/kmol.1512241?sid=7260757>

58 Dostupné z: <http://mcvrk.mzk.cz/databaze-staveb>

59 Dostupné z: <https://svkkl.cz/ctenar>

60 Dostupné z: <https://duha.mzk.cz/>

- [Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu doplňování a aktualizace knihovního fondu pro knihovny zřizované a/nebo provozované obcemi na území České republiky \(2017\)](#)
- [Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky \(aktualizován 2023\)](#)
- [Metodický pokyn Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky \(aktualizován 2019\)](#)
- [Metodický pokyn pro postupy rekonstrukce knihoven \(Metodika Ministerstva kultury č. 209 ze dne 24. 9. 2020\)](#)
- [Služby knihoven knihovnám. Krajské programy regionálních funkcí na podporu knihoven \(aktualizován 2020\)](#)
- [Standard pro dobrou knihovnu, 4. přepracované vydání \(2020\)](#)
- [Standard pro postupy rekonstrukce knihoven \(2021\)](#)

6 Celkové hodnocení

Výkon regionálních funkcí knihoven má za sebou více než dvacetiletou tradici. Je pozitivně přijímán zřizovateli/provozovateli knihoven. Setkávání ředitelů a metodiků knihoven se zástupci obcí je pozitivním prvkem v rozvoji regionálních funkcí. Na mnoha místech došlo ke zvýšení kvality knihovnických služeb i prostorového vybavení knihoven.

Díky nastaveným tokům financí i metodické pomoci se knihovny ve všech místech České republiky mohou dále rozvíjet, zvyšovat kvalitu nejen svých služeb, ale také odbornost jednotlivých pracovníků, a to i v těch nejmenších knihovnách. Knihovny již tradičně podporují dobré vztahy, komunikaci, rozvoj gramotnosti a prestiž četby.

Zárukou přímé spolupráce a pomoci jsou krajské i pověřené knihovny. Jim a jejich spolupracovníkům patří poděkování za jejich nelehkou práci. Díky jejich odbornému, osobnímu a lidskému přístupu se knihovny stávají nepostradatelnými organizacemi v místě svého působení.

61 Všechna doporučení dostupná z: https://ipk.nkp.cz/legislativa/normy-standardy-doporuceni/02_Normy-standardy-doporuceni.htm#Doporu%C4%8Den%C3%AD-Ministerstva-kultury

7 Statistický výkaz o výkonu RF v rámci České republiky

7.1 Věcné plnění výkonu RF

Statistický výkaz výkonu regionálních funkcí	Rok 2023
Počet pověřených knihoven (včetně KK s funkcí PK)	95
Počet pracovníků zajišťujících regionální funkce	226,70
Počet obsluhovaných knihoven	5 887
Poradenská a konzultační činnost	
počet obslužených knihoven	6 052
počet poskytnutých konzultací	22 238
počet metodických návštěv	9 051
Statistika knihovnických činností – Kult(MK) 12 - 01	
počet obslužených knihoven	5 703
počet zpracovaných statistických výkazů	5 755
Vzdělávání knihovníků, semináře	
počet obslužených knihoven	3 073
počet všech vzdělávacích akcí	1 824
z toho: počet akcí v rámci výkonu RF	751
z toho: počet akcí realizovaných online	79
z toho: počet akcí na podporu vzdělávacích, kult. a komunitních aktivit	273
počet všech účastníků	19 776
z toho: počet účastníků akcí v rámci RF	8 576
z toho: počet účastníků online akcí	948
z toho: počet účastníků akcí na podporu vzděl., kult. a komunitních aktivit	2 790
počet všech vyučovacích hodin	10 272
z toho: počet vyučovacích hodin v rámci RF	2 619
z toho: počet vyuč. hodin na podporu vzdělávacích, kult. a komunitních aktivit	788
Porady	
počet obslužených knihoven	2 150
počet akcí	334
počet účastníků	4 245
Praktická podpora vzdělávacích, ulturních a komunitních	
počet obslužených knihoven	508
počet akcí, zásahů	921
Pomoc při revizi a aktualizaci KF	
počet obslužených knihoven	1 100
z toho: počet revidovaných knihoven	689
počet revidovaných knihovnických jednotek	1 995 049

počet aktualizovaných knihovnických jednotek	1 346 704
Nákup KF z prostředků provozovatelů (obcí) do vlastních KF	
počet obslužených knihoven	819
počet nakoupených knihovnických jednotek	64 181
Zpracování KF z prostředků provozovatelů (obcí) vlastních KF	
počet obslužených knihoven	1 425
počet zpracovaných knihovnických jednotek	126 838
Výměnný fond (v knihovnických jednotkách)	
stav výměnného fondu k 31. 12. daného roku	3 865 096
roční přírůstek výměnného fondu	179 935
roční úbytek výměnného fondu	163 868
z ř. 45 zakoupeno z finančních prostředků kraje na regionální funkce	152 357
z ř. 45 zakoupeno z finančních prostředků obce	16 695
z ř. 45 zakoupeno z finančních prostředků dalších zdrojů, příp. dary	8 461
Cirkulace VF	
počet obslužených knihoven	5 059
počet expedovaných souborů	19 832
počet svazků v souborech	1 193 638
Servis automatizovaného knihovnického systému (AKS)	
počet knihoven, pro které pověřená knihovna zajišťuje podporu AKS	2 685
počet akcí, zásahů	4 032
Doprava v rámci výkonu RF	
počet obslužených knihoven	5 585
počet ujetých km	296 313

7.2 Finanční plnění výkonu RF z dotace na výkon RF

Statistický výkaz výkonu regionálních funkcí	Rok 2023
Počet PK (včetně KK s funkcí PK)	95
Spotřeba materiálu (číslo účtu 501)	43 070 792,32
z toho: nákup knihovnického fondu	40 287 247,81
Spotřeba energie (číslo účtu 502)	2 499 413,07
Opravy a udržování (číslo účtu 511)	233 966,98
Cestovné (číslo účtu 512)	1 059 936,72
Ostatní služby (číslo účtu 518)	11 729 620,91
z toho: doprava	802 744,05
z toho: servis AKS	1 733 455,74
z toho: nákup licence na el. zdroje	122 720,47

z toho: nákup knihovnických služeb	5 699 391,61
Mzdové náklady (číslo účtu 521)	89 532 503,29
z toho: platy zaměstnanců	86 850 644,29
z toho: ostatní osobní náklady	2 165 575,00
Zákonné sociální pojištění (číslo účtu 524)	28 536 764,31
Sociální náklady (zákonné a jiné s.n.) (číslo účtu 527 a 528)	2 921 823,14
Jiné ostatní náklady (číslo účtu 549)	146 461,37
Ostatní provozní náklady (neuve- deny v ř. 64, 66–69, 74, 77–79)	1 233 831,70
Provozní náklady celkem (součet ř. 64, 66–69, 74, 77–80)	180 965 094,24
Investiční náklady	0,00
Náklady celkem (z krajské do- tace) (součet ř. 81 a 82)	180 965 094,24
Přidělená dotace (krajská)	181 119 864,89
Vráceno	154 772,70

7.3 Financování RF z jiných zdrojů

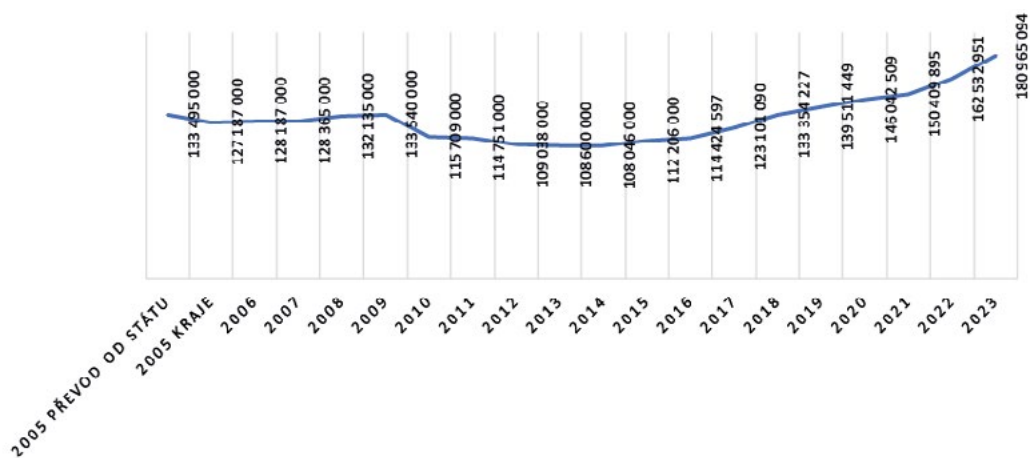
(vlastní prostředky knihovny, obce, další zdroje a sponzorské dary)

Spotřeba materiálu (číslo účtu 501)	2 132 474,09
z toho: na nákup knihovního fondu*	1 444 153,22
Mzdové náklady (číslo účtu 521)	4 368 309,29
z toho: platy zaměstnanců	3 993 097,29
z toho: ostatní osobní náklady	343 455,00
Zákonné sociální a zdravotní po- jištění (číslo účtu 524)	1 776 770,21
Ostatní provozní náklady (neu- vedené v ř. 94, 96, 99)	868 273,27
Provozní náklady celkem (součet ř. 94, 96,99,100)	9 145 835,86
Investiční náklady	
Náklady celkem (součet ř. 101 + 102)	9 145 835,86
Finanční prostředky obcí na fond knihoven a jeho zpracování**	17 272 869,29
na nákup (stálého) knihovního fondu pro knihovny (z prostředků obcí)	14 506 371,81
na zpracování (stálého) knihovního fon- du pro knihovny (z prostředků obcí)	2 766 497,48
Další finanční podpora knihoven z kraj- ského rozpočtu (mimo RF)	
Celkové částky, které knihov- ny získaly v daném roce	6 305 558,00
z krajských grantových programů ur- čených nejen knihovnám	1 305 558,00
z krajských grantových programů ur- čených výhradně knihovnám	5 000 000,00
Podíl obcí na nákupu výměnného fondu	
počet obcí přispívajících na ná- kup výměnného fondu	1 002
částka poskytnutá na výměnný fond (za přispívající obce celkem)	5 021 198,64

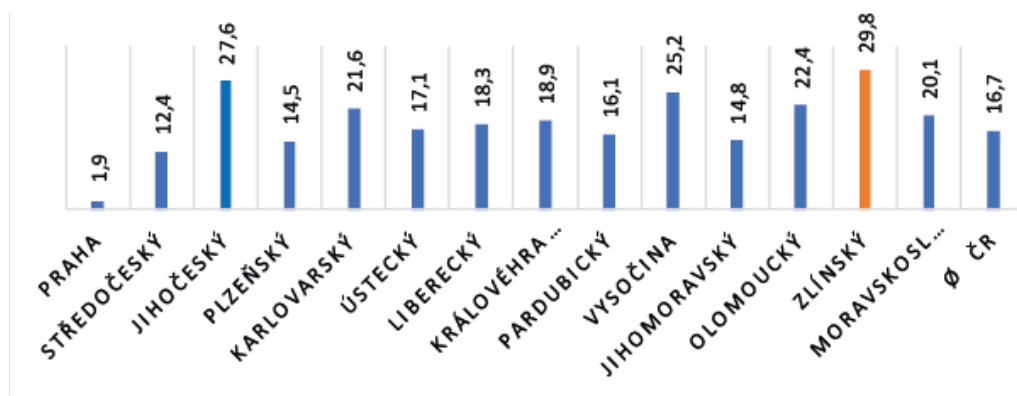
8 Grafy

8.1 Financování regionálních funkcí

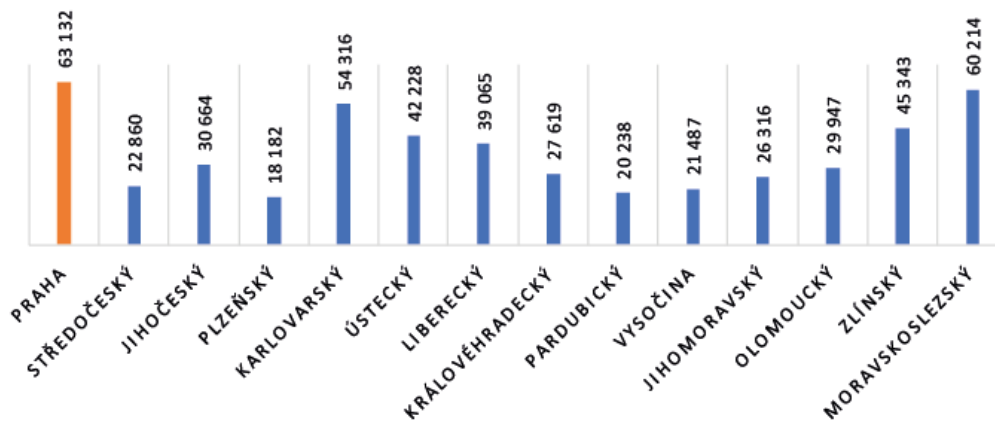
Vývoj financování RF z krajských dotací
r. 2005–2023

Financování RF z krajských dotací v přepočtu na jednoho obyvatele
r. 2023

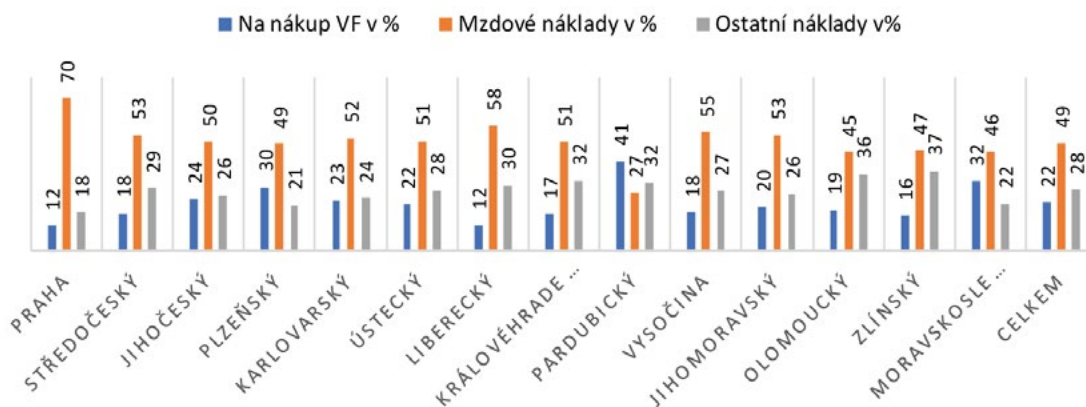
Financování RF z krajských dotací v krajích
v přepočtu na obsluhovanou knihovnu
r. 2023

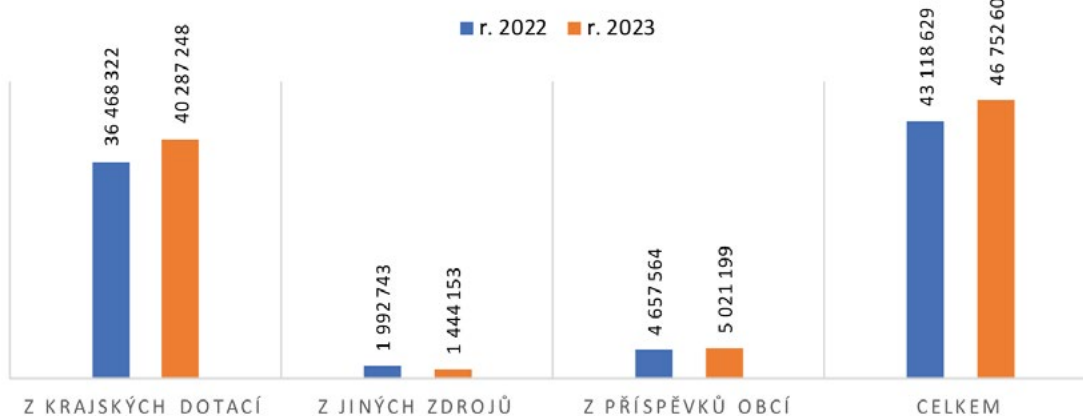
Celková finanční dotace krajů na výkon RF r. 2022, 2023

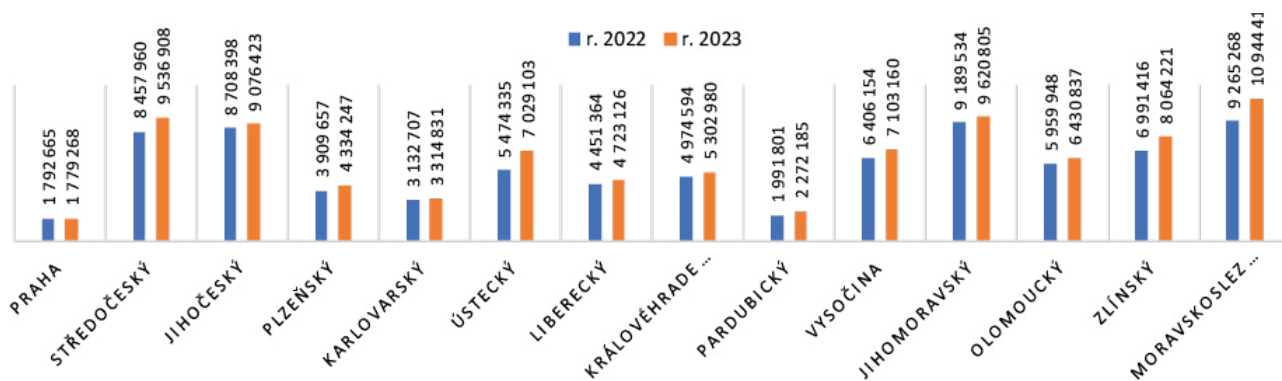
Struktura celkových nákladů krajské dotace na RF v % r. 2023

Financování výměnného fondu z hlediska zdrojů r. 2022, 2023

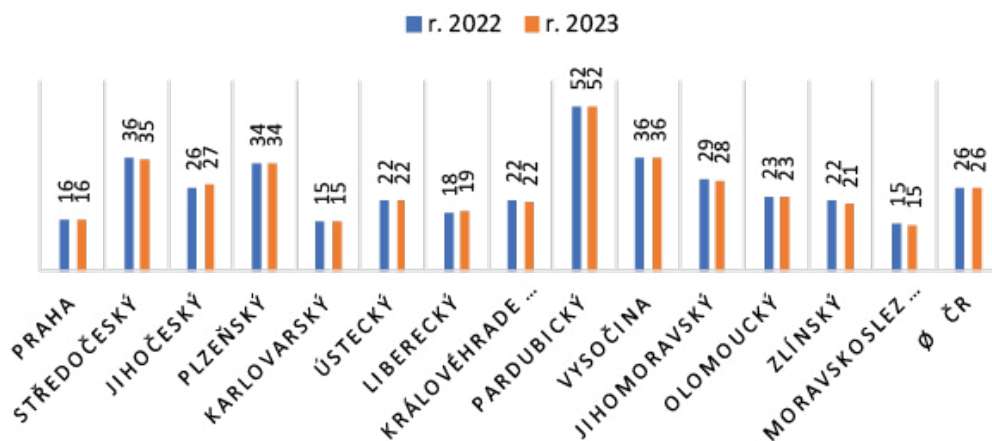

Mzdové náklady z krajské dotace v krajích r. 2022, 2023 (v Kč)

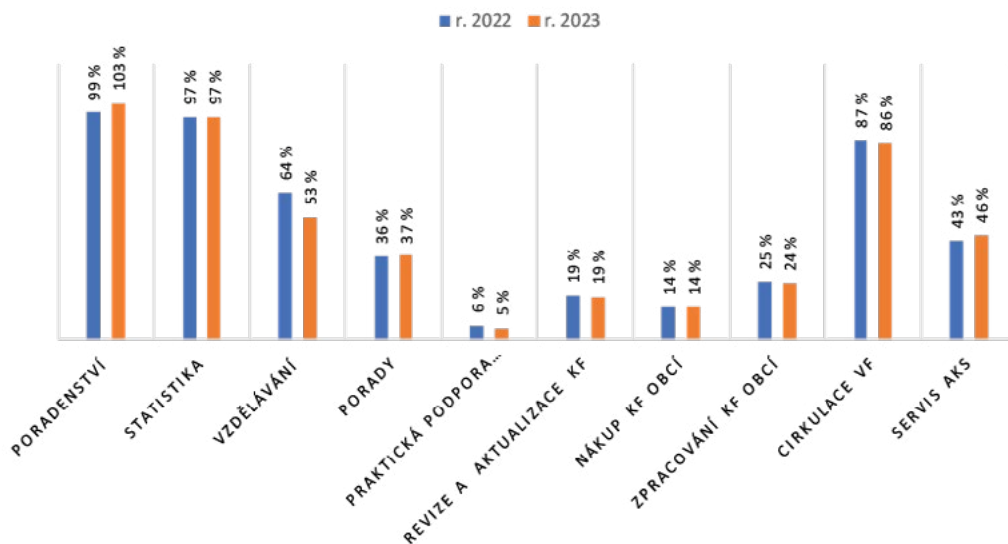

8.2 Podmínky fungování regionálních funkcí

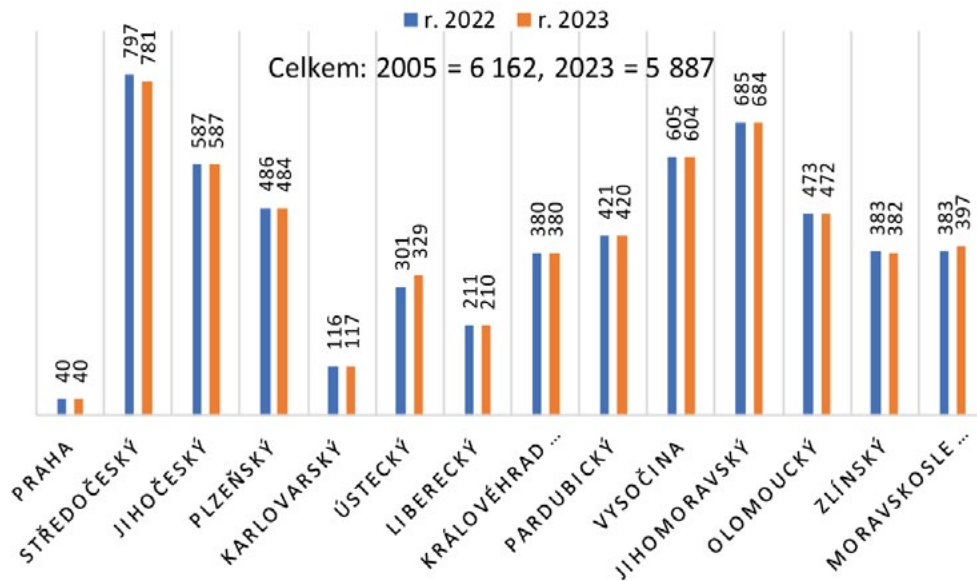
Počet knihoven na 1 metodika r. 2022, 2023

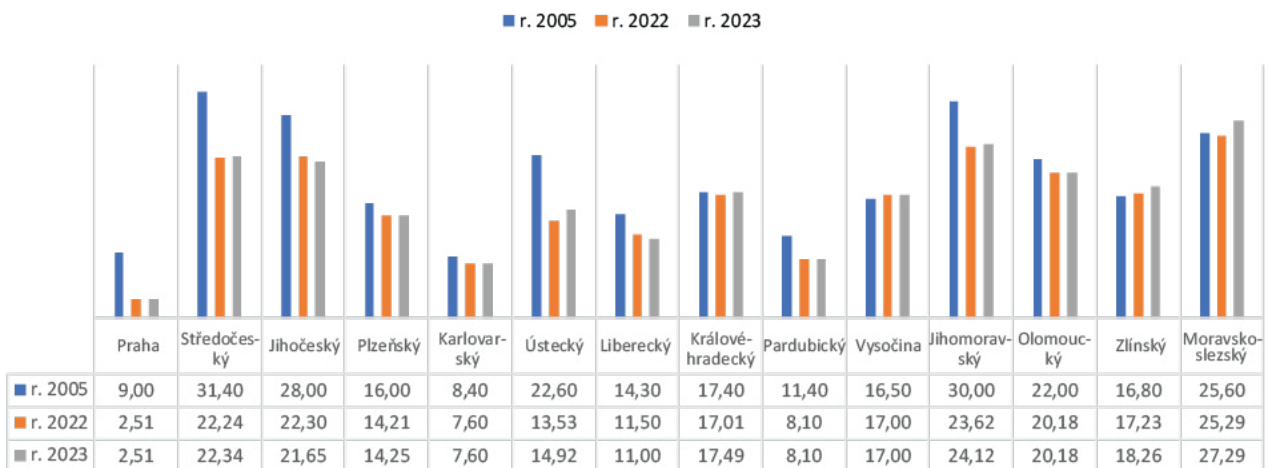
Využívání jednotlivých služeb v % r. 2022/2023

Obsluhované knihovny r. 2022/2023

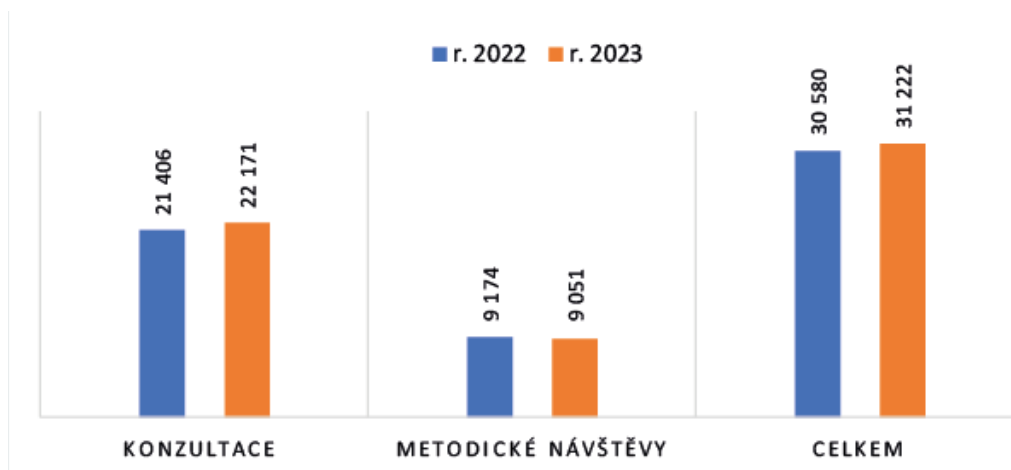

Přehled pracovních úvazků v krajích r. 2022/2023

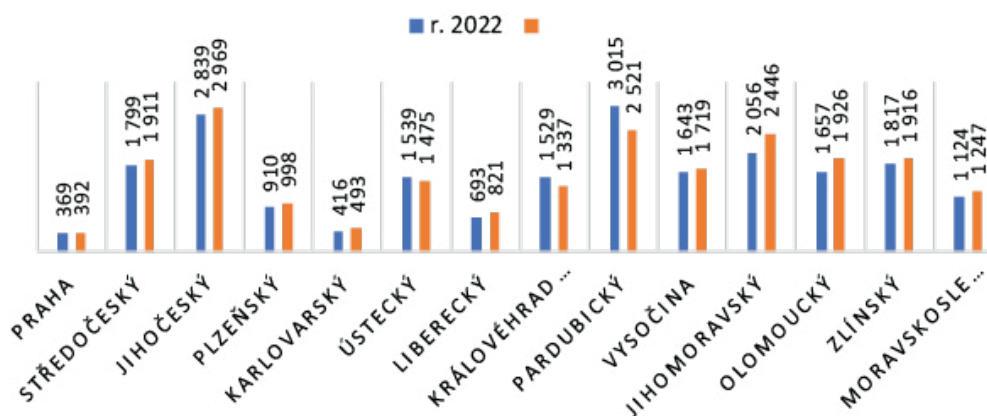

8.3 Poradenská a konzultační činnost

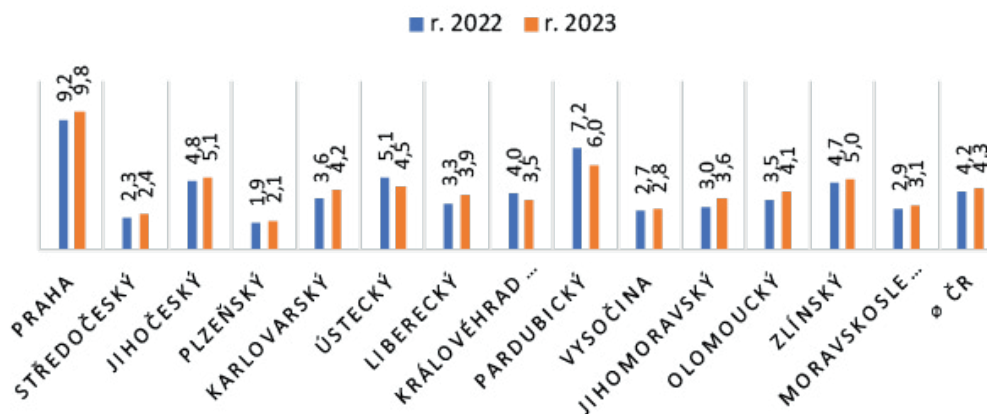
**Konzultace a metodické návštěvy
r. 2022/2023**

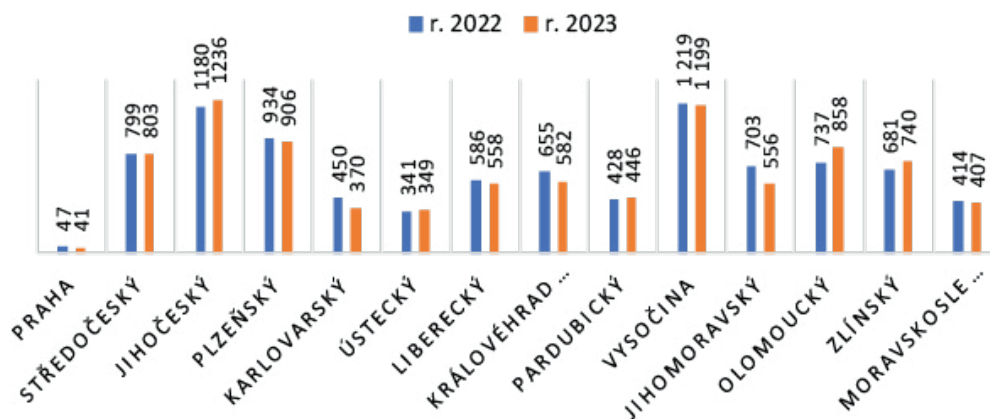
**Počet konzultací v krajích
r. 2022/2023**

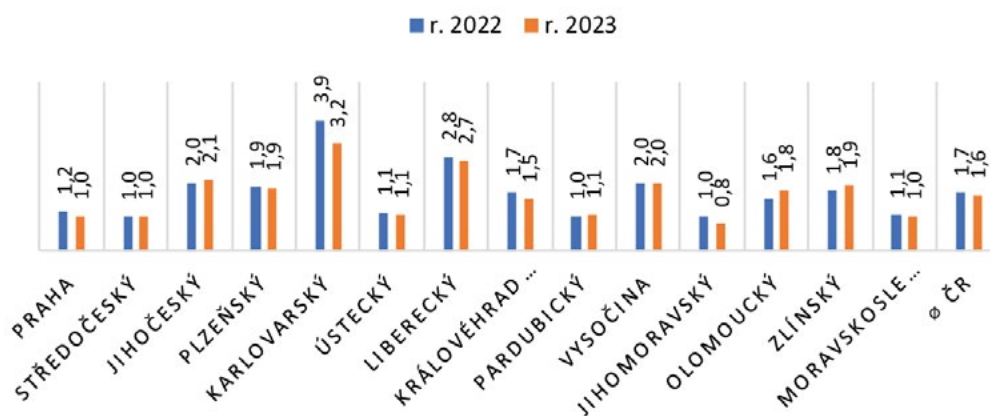
**Počet konzultací na 1 obsluhovanou knihovnu
r. 2022/2023**

Metodické návštěvy v krajích r. 2022/2023

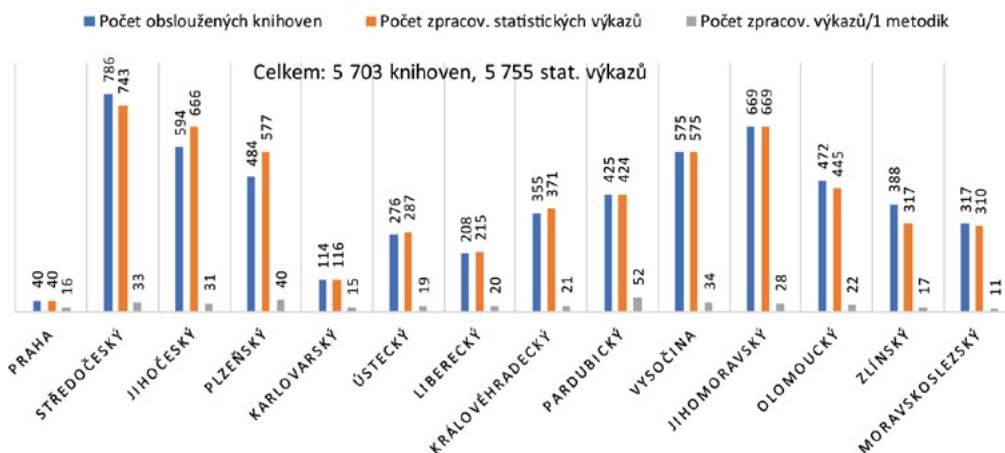

Počet metodických návštěv na 1 obsluhovanou knihovnu r. 2022/2023

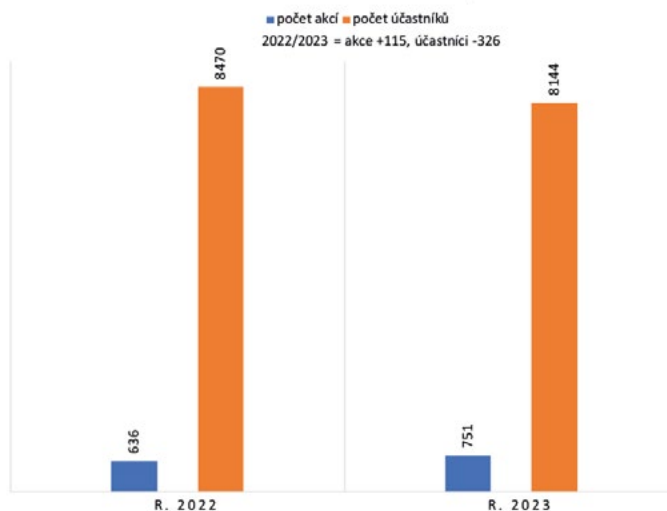
8.4 Statistika knihovnických činností

Sběr statistických údajů r. 2023

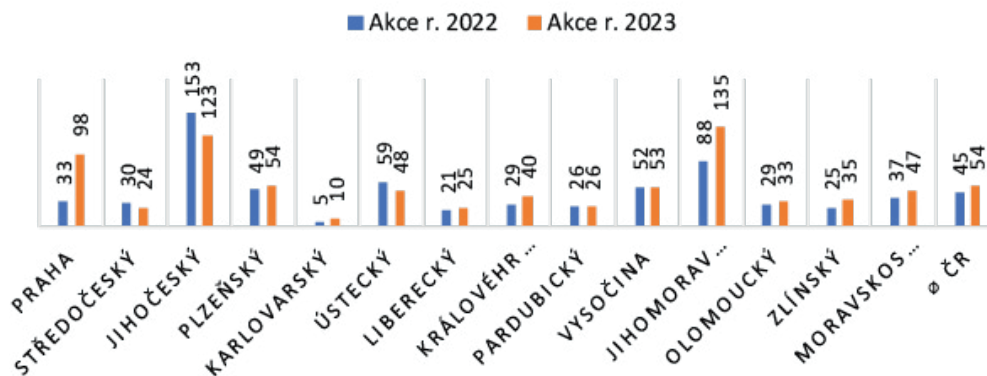

8.5 Vzdělávání, semináře, porady

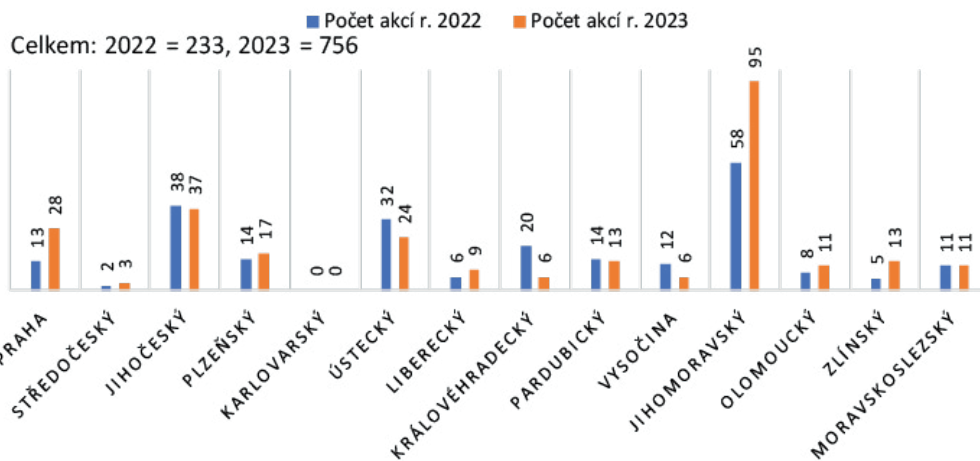
Vzdělávání v rámci RF r. 2022, 2023

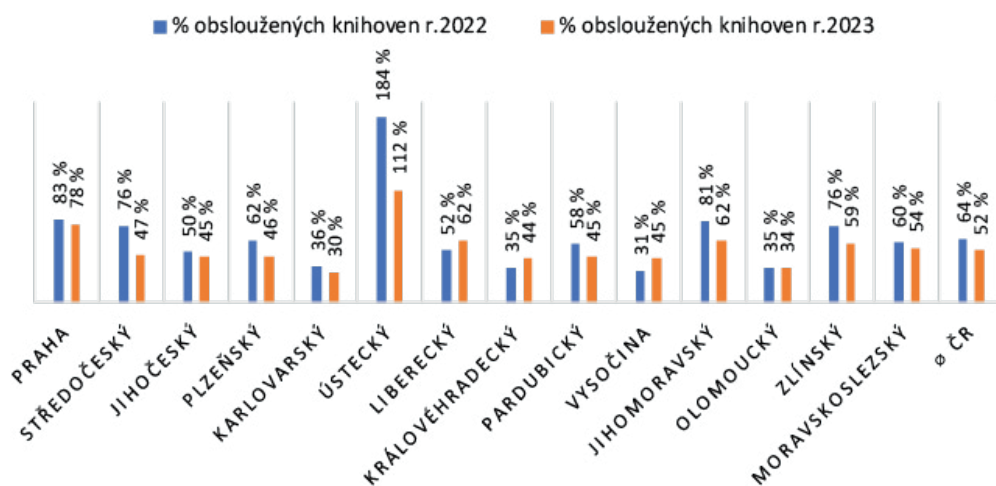
Vzdělávací akce v krajích v rámci RF r. 2022 / 2023

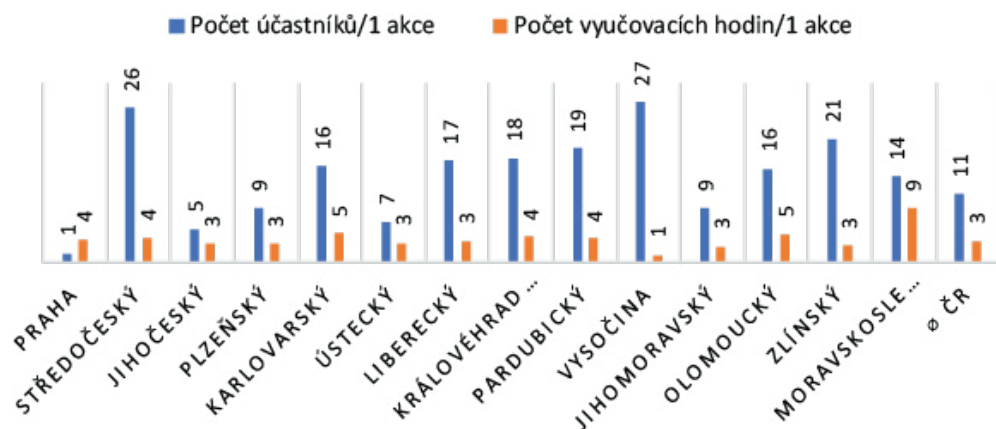
Vzdělávací akce na podporu vzd., kult. a komunitních aktivit v krajích r. 2022/2023

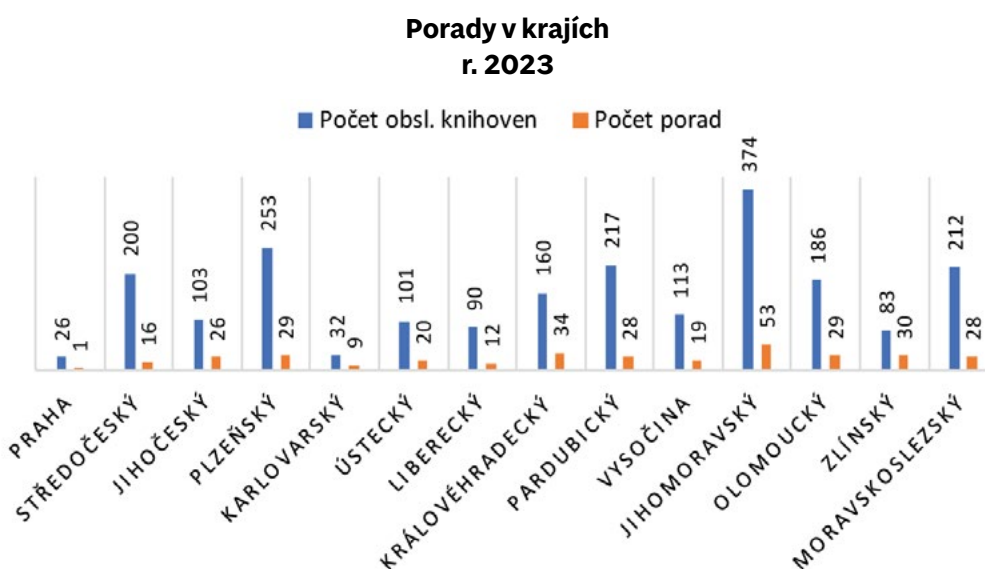
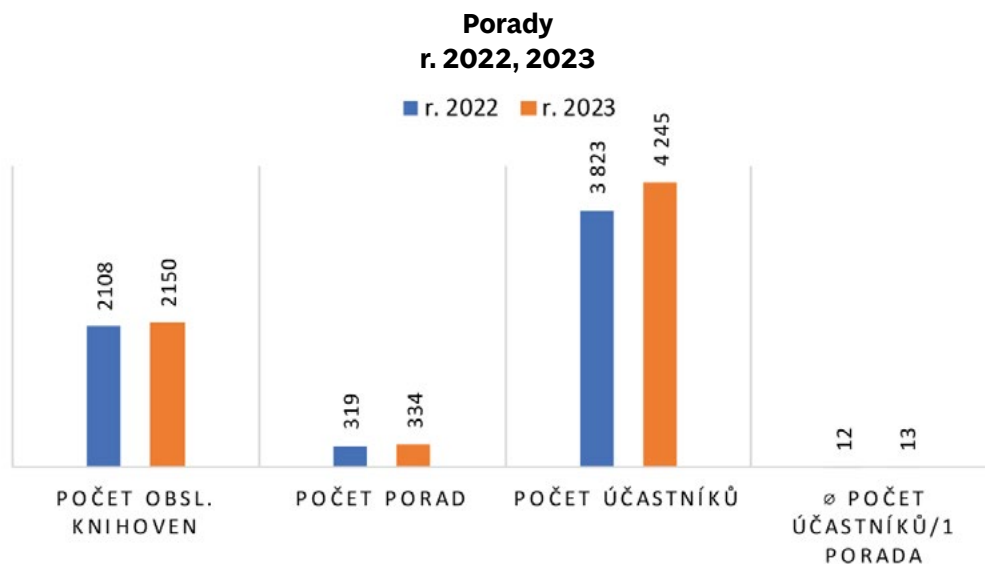

Vzdělávání knihovníků – % obslužených knihoven r. 2022/2023

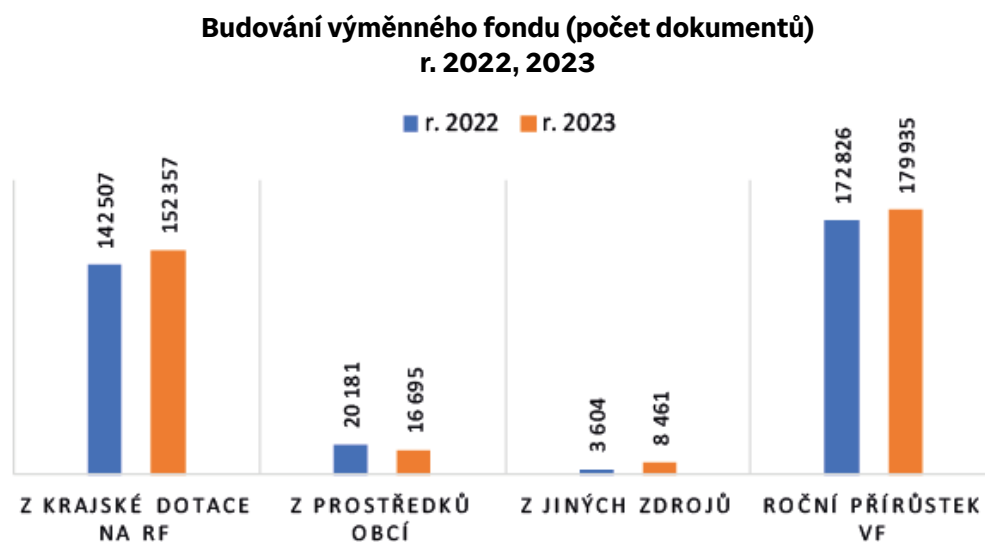

Ukazatelé vzdělávání v krajích v rámci RF r. 2023

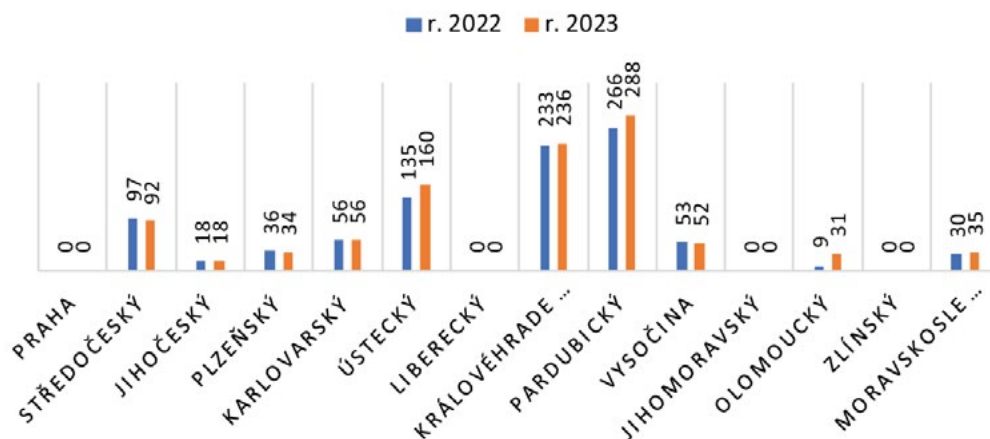

8.6 Výměnný fond

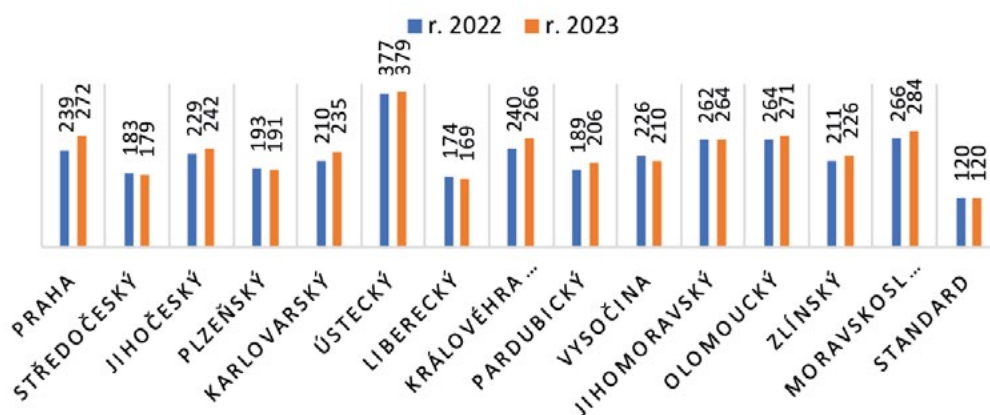

Počet obcí, které přispívají na nákup VF r. 2022, 2023

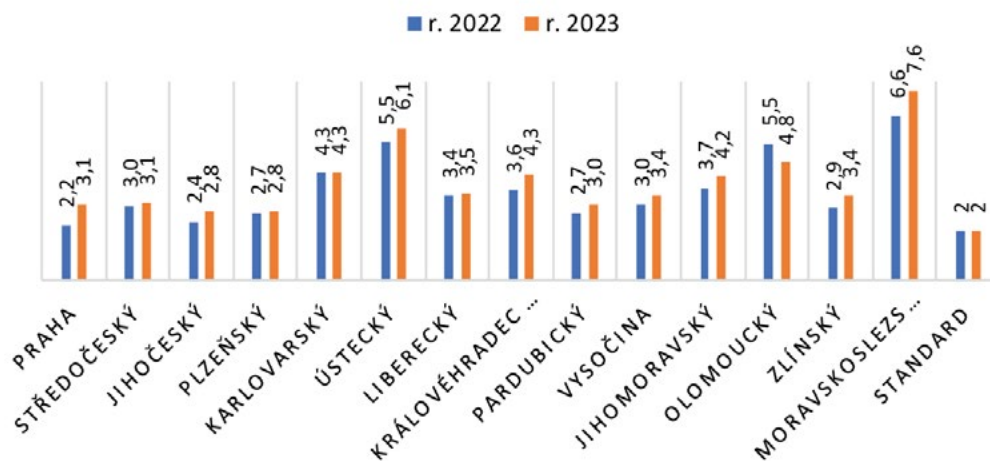

8.7 Cirkulační výměnné soubory

Počet půjčených k. j. / 1 obslužená knihovna r. 2022/2023

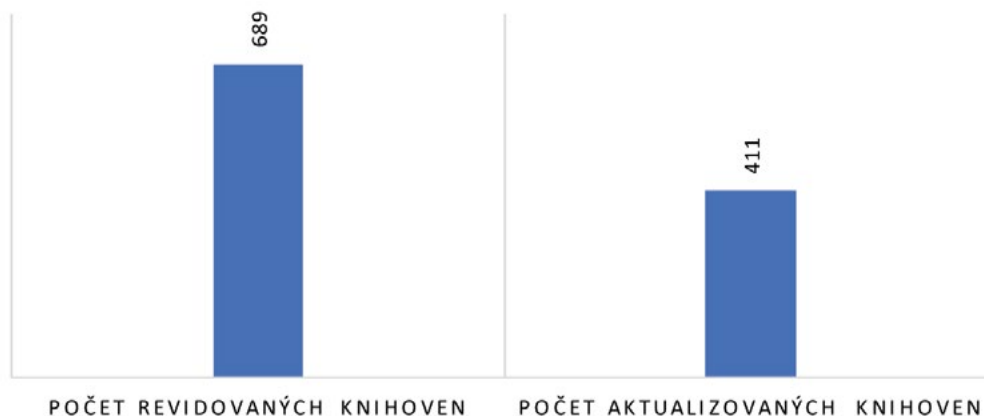

Ø počet souborů/obsluž. knihovna r. 2022/2023

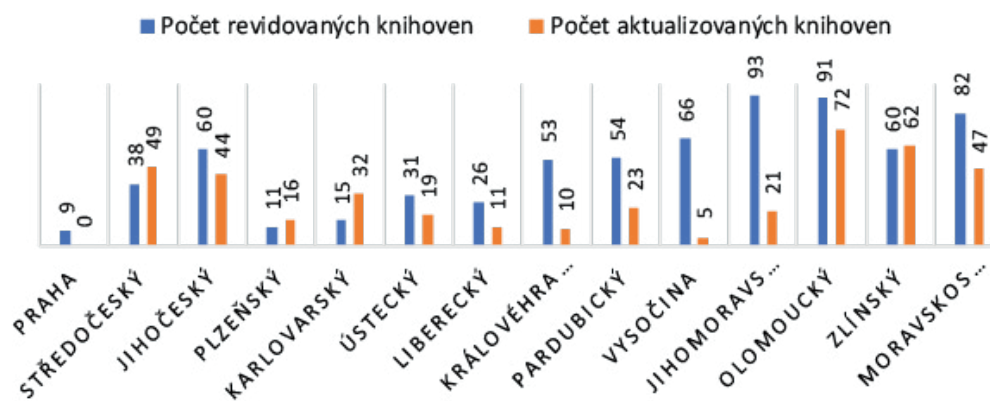

8.8 Revize a aktualizace knihovního fondu

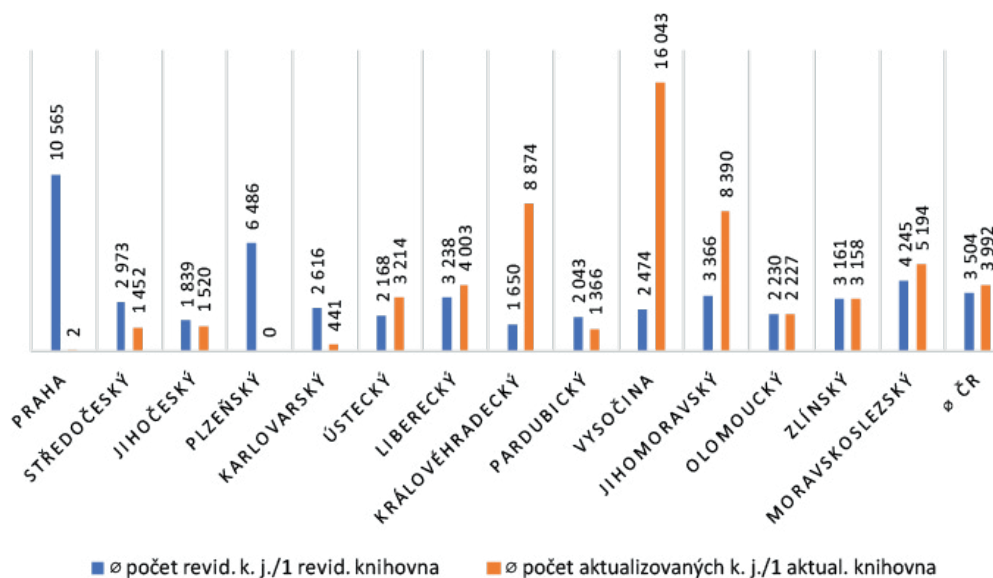
Pomoc při revizi a aktualizaci
r. 2023

Pomoc při revizi a aktualizaci v krajích
v r. 2023

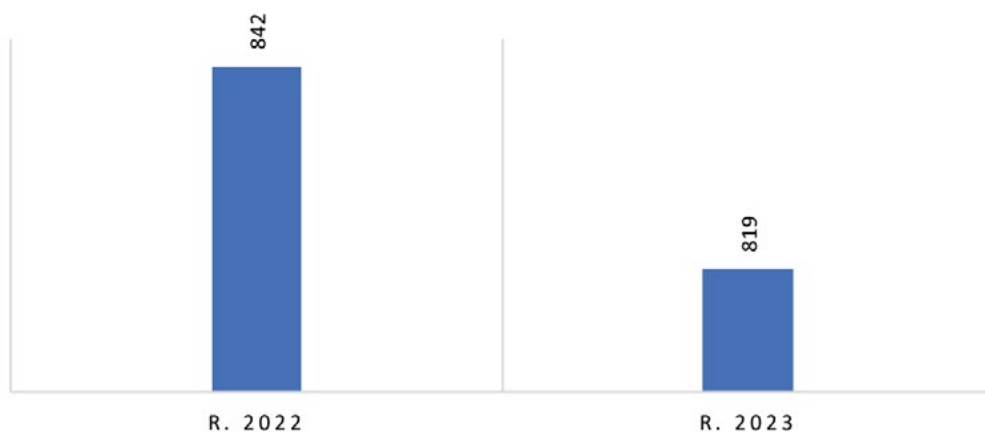

Revize a aktualizace
r. 2023

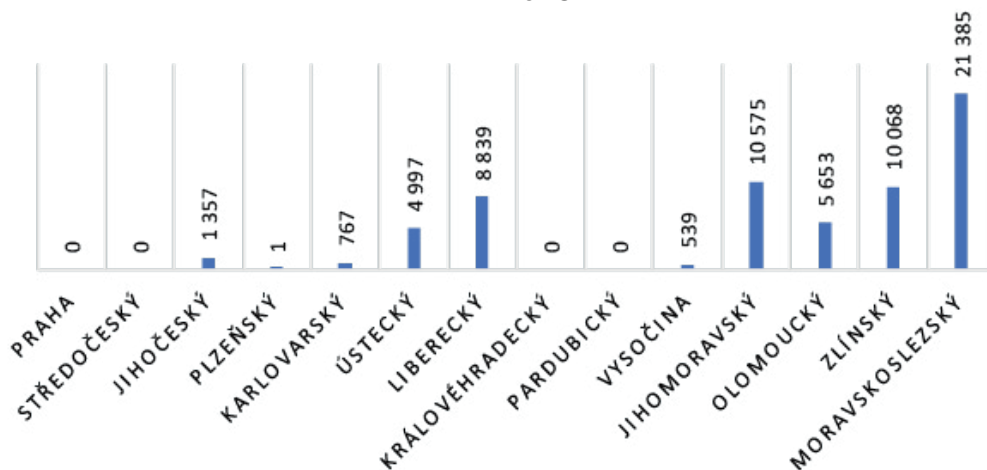

8.9 Nákup vlastního fondu z prostředků obcí

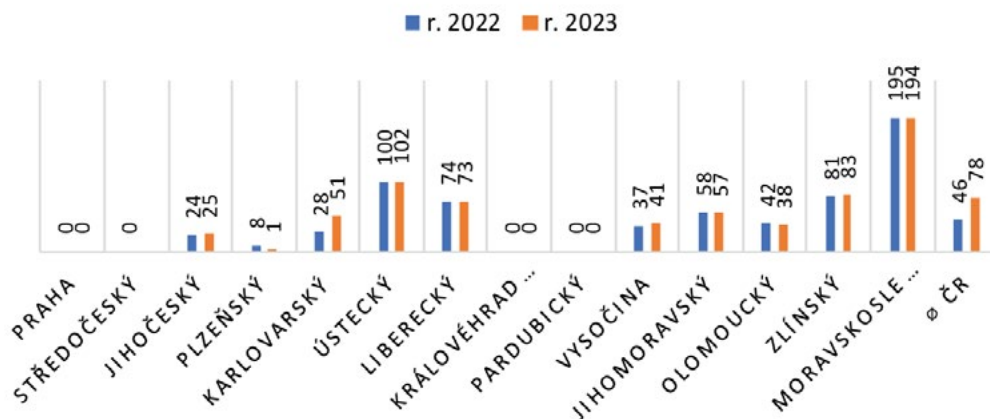
**Nákup KF z prostředků obcí do vlastních KF
r. 2022/2023 (počet obslužených knihoven)**

**Počet koupených k. j. z prostředků obcí v krajích
r. 2023**

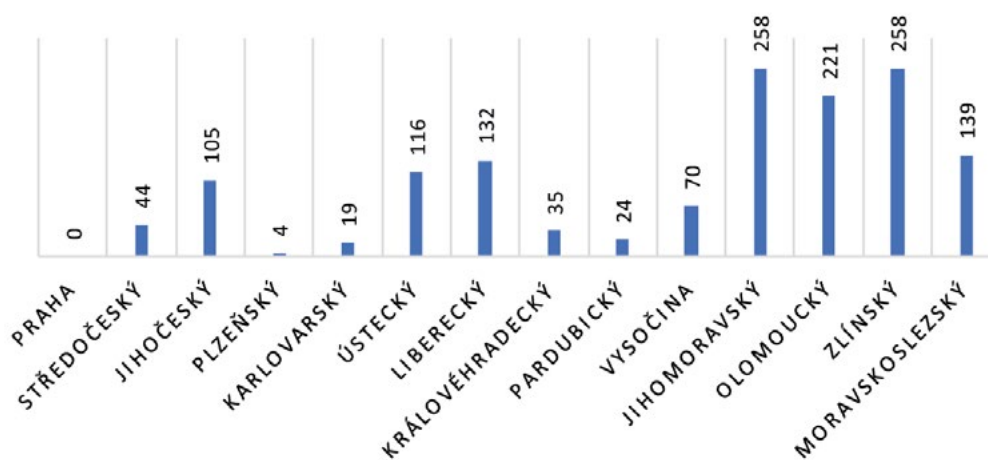

**Ø Počet koupených k. j./1 obsluž. knihovna
r. 2022/2023**

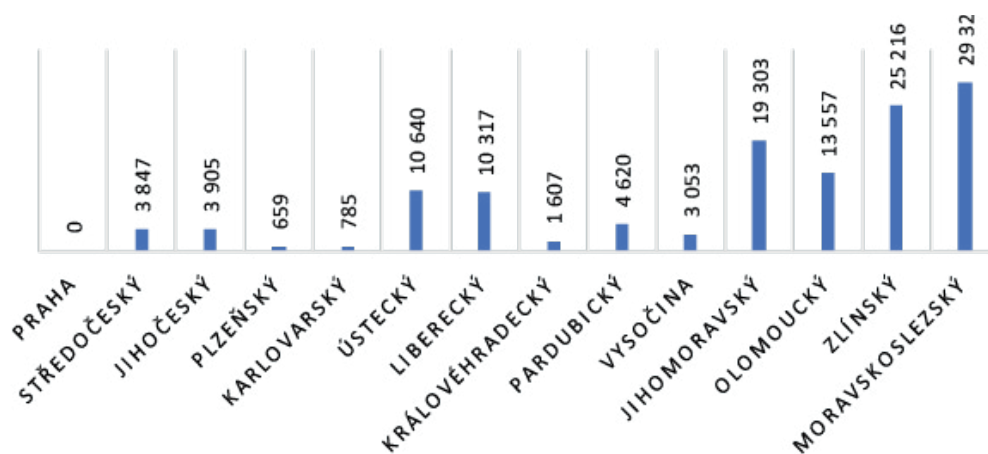

8.10 Zpracování knihovního fondu nakoupeného z prostředků obcí

**zpracování KF obcí – počet obslužených knihoven
r. 2023**

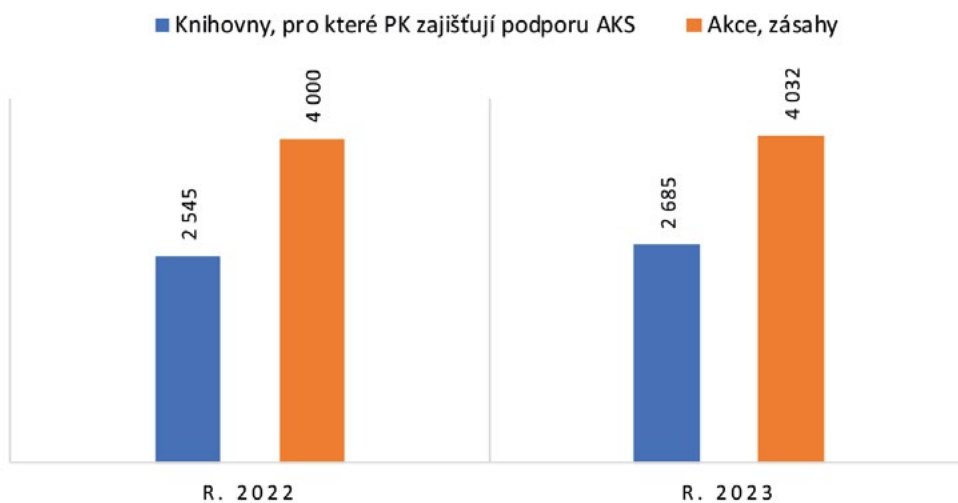

**zpracování KF obcí – Počet zpracovaných
k. j. 2023**

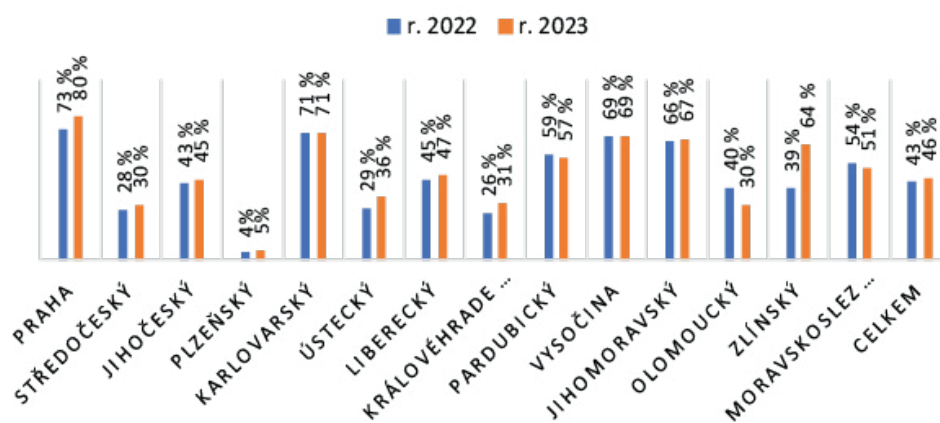

8.11 Servis automatizovaného knihovního systému

Servis AKS r. 2022/2023

Servis AKS – % knihoven, které službu využívají r. 2022/2023

9 Seznam zkratek

AKS	Automatizovaný knihovní systém
KF	Knihovní fond
KI	Knihovnický institut (Národní knihovna České republiky)
k. j.	knihovní jednotka
MK ČR	Ministerstvo kultury České republiky
RAKS	Regionální automatizovaný knihovní systém
RF	Regionální funkce
SDRUK ČR	Sdružení knihoven České republiky
SKIP ČR	Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky
VF	Výměnný fond
VKIS	Veřejné knihovnické a informační služby

Výroční zpráva o plnění regionálních funkcí krajských knihoven na území ČR za rok 2023

Na základě ročních zpráv o výkonu regionálních funkcí v roce 2023 v jednotlivých krajích ČR, poskytnutých krajskými knihovnami, zpracovala Lucie Macháčková. Návrh obálky, grafická úprava a sazba: Hana Fialová
Vydala Národní knihovna České republiky – Knihovnický institut
Praha 2024

ISBN 978-80-7050-805-3 (online ; pdf)